

‘Η πορεία προς την ένταξη ’Απολογισμός - Προοπτική

Μιχάλης Συριανός

- Α. Εισαγωγή
- Β. Τά γεγονότα. ‘Ανασκόπηση
των διαπραγματεύσεων.
- Γ. ‘Η στρατηγική.
- Δ. ‘Η θέση της ‘Ελλάδας στην ΕΟΚ των 10.

Παράρτημα: Χρονικό των γεγονότων.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δύο εξίσου λαθεμένες εκτιμήσεις υποστηρίχθηκαν σχετικά με την πορεία και τό περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της ‘Ελλάδας στην ΕΟΚ. ‘Από τη μιά οι διαπραγμα-

τεύσεις παρουσιάστηκαν σάν όμαλές και άδιατάρακτες από κλυδωνισμούς, καθυστερήσεις ή πιέσεις όπου, έπειδή ή “πολιτική βούληση” των 9 για την ένταξη της ‘Ελλάδας ήταν δεδομένη, τό μόνο πού έμενε νά γίνει ήταν νά συμφωνηθούν μεταβατικές ρυθμίσεις σέ όρισμένους τομείς (τό “πώς”) και ό χρόνος πού θά έφάρμοζε ή ‘Ελλάδα τό κοινοτικό κεκτημένο (τό “πότε”). Μ’ αυτό τόν τρόπο στίς διαπραγματεύσεις δόθηκε ένα “τεχνικό” περιεχόμενο, τά προβλήματα πού εμφανίστηκαν λύθηκαν από τούς “είδικούς” (τούς τεχνοκράτες), πολιτικά ζητήματα για τά όποία θά χρειαζόταν πολιτική λύση δέν τέθηκαν όρα κρίθηκε περιττή ή παρέμβαση των κομμάτων και των όργανώσεων των εργαζόμενων, των

1. Μιά παραλλαγή αύτης της άποψης, πού εκφράστηκε κύρια από τόν Γ. Μαρίνο στόν ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ, ύποστηρίζει (ύπερτονίζοντας όρισμένες ύπαρκτές μέν αλλά όχι κυρίαρχες αντιδράσεις πολιτικών κομμάτων σέ διάφορες χώρες της ΕΟΚ και κύρια στή Γαλλία, και τίς επιφυλάξεις όρισμένων ευρωπαϊκών επαγγελματικών όργανώσεων, κύρια των γάλλων άγροτών) ότι ή ΕΟΚ μόνο στά λόγια ήθελε την ένταξη της ‘Ελλάδας, ενώ στήν πράξη θά προτιμούσε νά μή γινόταν ή ένταξη.

άγροτων και των επαγγελματιών² στις διαπραγματεύσεις. Αυτή, σχηματικά, ήταν η κυβερνητική άποψη, που είχε τό προφανές πλεονέκτημα (για την κυβέρνηση βέβαια) ότι κράτησε τούς μαζικούς φορείς μακριά από τις διαπραγματεύσεις και άφησε ελεύθερα τὰ χέρια της κυβέρνησης νά χειριστεί τὰ σημαντικά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που διακυβεύτηκαν με όποιον τρόπο εκείνη θέλησε.

Τό γεγονός ότι από την υποβολή της αίτησης της Ελλάδας για ένταξη (Ιούνιος 1975) μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης (Μάιος 1979) μεσολάβησαν 4 χρόνια³, ότι στη διάρκεια της τετραετίας αυτής χρειάστηκε νά ταξιδέψει δύο φορές ο κ. Καραμανλής ειδικά γι' αυτό τό σκοπό (για νά πετύχει την περίφημη πολιτική βούληση των 9) στη Δυτική Εύρώπη, ότι η διεύρυνση της ΕΟΚ έγινε ένα από τὰ κυριότερα πολιτικά προβλήματα στις περισσότερες χώρες μέλη, δείχνει ότι οι μικρές και επίπονες διαπραγματεύσεις κάθε άλλο παρά σέ τεχνικές προσαρμογές απέδιδαν.

Η άλλη, φαινομενικά αντίθετη, άποψη, που καταλήγει ουσιαστικά στο ίδιο αποτέλεσμα, υποστήριξε, ότι η οποιαδήποτε συμφωνία με την ΕΟΚ, ανεξάρτητα από τό περιεχόμενό της, έπρόκειτο νά έχει καταστροφικά αποτελέσματα για τή χώρα. Οίδιαπραγματεύσεις (για τό ΚΚΕ και τό ΠΑΣΟΚ που υποστήριξαν αυτή την άποψη) δέν θά μπορούσαν νά βελτιώσουν μιά ένταξη που κάτω από οποιουδήποτε όρους προβλεπόταν καταστροφική.⁴ Η υποτίμηση των διαπραγματεύσεων όμως, όδήγησε στο αποτέλεσμα που επιδίωξε και η κυβέρνηση, στο νά μείνουν μακριά από τις συζητήσεις οι λαϊκές οργανώσεις και έτσι νά χείριζεται η ίδια εν λευκώ κρίσιμα θέματα⁵. Η άποψη αυτή εκτός του ότι είναι πολιτικά αδιέξοδη έρχεται σέ σύγκρουση με τὰ πραγματικά δεδομένα. Αν η ένταξη σημαίνει καταστροφή για τούς άγρότες κάτω από οποιουδήποτε όρους, πρὸς τί η τόσο επίμονη προσπάθεια των ευρωπαϊών άγροτων (και όρισμένων πολιτικών δυνάμεων) νά καθυστερήσουν όσο γίνεται περισσότερο την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) στην ελληνική γεωργία; Πρὸς τί οι μακρές μεταβατικές περιόδοι που ζήτησε στην τελευταία φάση των διαπραγματεύσεων η ΕΟΚ, για τὰ μεσογειακά προϊόντα;

Θά προσπαθήσω νά δείξω στο κείμενο που ακολουθεί ότι η πραγματικότητα ήταν διαφορετική και από τις δύο αυτές απλουστευτικές έρμηνείες. Ότι στις διαπραγματεύσεις διακυβεύτηκε τό συνολικό σύστημα των σχέσεων Ελλάδας - ΕΟΚ στη μεταβατική περίοδο, με κρίσιμες επιπτώσεις για εύρύτατα στρώματα του ελληνικού λαού.

Στις επόμενες σελίδες περιγράφονται η πορεία διαμόρφωσης και οι στόχοι της στρατηγικής από τή μιά της Ελλάδας και από την άλλη της ΕΟΚ στις διαπραγματεύσεις για την ένταξη καθώς και η κατάληξη των διαπραγματεύσεων σέ αναφορά με τούς στόχους της κάθε πλευράς. Σκοπός της ανασκόπησης αυτής είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με:

α. την όρθότητα ή όχι της ελληνικής στρατηγικής.

β. τή διαμόρφωση προτάσεων για μίαν εναλλακτική πολιτική που θά μπορούσε όχι μόνο νά είχε εφαρμοστεί στις διαπραγματεύσεις, αλλά τό σπουδαιότερο, που θά μπορούσε στο εξής νά υπερασπίσει και προωθήσει αποτελεσματικά τὰ

ελληνικά συμφέροντα στη "συνεχή διαπραγμάτευση" που άρχίζει ήδη από την υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης στις 28.5.1979.

γ. τό περιεχόμενο της πολιτικής της ελληνικής κυβέρνησης μετά την ένταξη όταν, σαν 10ο μέλος της Κοινής Αγροάς, η Ελλάδα θά πρέπει νά πάρει θέση στα μεγάλα ευρωπαϊκά προβλήματα (Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, Άμεσες εκλογές για τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αναδιάρθρωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), ένίσχυση του Περιφερειακού Ταμείου, κλ.π.) αλλά και νά προασπίσει τὰ ελληνικά συμφέροντα στα πλαίσια της Κοινότητας (γεωργική και βιομηχανική ανάπτυξη, ένίσχυση των καθυστερημένων περιοχών, κλ.π.) Άντίστροφα, με βάση τις τάσεις που ήδη διαγράφονται, νά σκιαγραφήσει τις κύριες γραμμές της πολιτικής της ΕΟΚ απέναντι στο νέο μέλος της.

Θεωρούνται δοσμένοι και δέν εξετάζονται εδώ οι λόγοι, πολιτικοί και οικονομικοί, που όδήγησαν την Ν.Δ. στην απόφαση νά ζητήσει την ένταξη στην ΕΟΚ, όπως και η απόφαση της ΕΟΚ νά δεχτεί την Ελλάδα σαν δέκατο μέλος⁶.

2. Οι όποιοι, φυσικά, θά "ένημερωθούν" μετά τή λήξη των διαπραγματεύσεων και θά κληθούν νά εφαρμόσουν όσα συμφώνησε η κυβέρνηση ενώ μέχρι την υπογραφή της συμφωνίας προσχώρησης είχαν κρατηθεί σέ πλήρη άγνοια των κανόνων λειτουργίας της ΕΟΚ, των προβλημάτων της ένταξης, των προοπτικών, των δυσκολιών.

3. Άς σημειωθεί ότι οι διαπραγματεύσεις για την προηγούμενη διεύρυνση (Βρετανία, Ίρλανδία, Δανία) βάστηξαν λιγότερο από δύο χρόνια.

4. Στην άκραία της έκφραση, η άποψη αυτή εκφράστηκε στην έκδοση του ΚΜΕ "Η ένταξη στην ΕΟΚ και η θέση της Ελλάδας". "Διαπραγματεύσεις και διαπραγματευτικές μέθοδοι δέν μπορούν νά αποτρέψουν κείνα που η ΕΟΚ, για εύρύτερους λόγους είναι άποφασισμένη νά πετύχει." (σ. 188). Άλλά δές και σ. 189 όπου τό άσπμφορο της συμφωνίας συνάγεται σύμφωνα με την τυπικά δογματική μέθοδο από τό ότι η ΕΟΚ αποτελεί καπιταλιστική ολοκλήρωση σέ βαθιά κρίση άρα η συμφωνία με την Ελλάδα "πρέπει νά γίνει με όρους κατ' έξοχήν δυσμενείς" και σ. 193, όπου υποστηρίζεται ότι οι διαπραγματεύσεις γίνονται "για τό πώς, πάνω σέ ποιές βάσεις, θά μπορούσαν οι μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις νά έξασφαλίσουν τούς πώ καλούς δυνατούς όρους ξεπουλήματος στο ξένο κεφάλαιο". Άνάλογη "θεωρητική" κάλυψη της άποψης ότι οι διαπραγματεύσεις είναι μάταιες γιατί η ένταξη είναι έτσι κι άλλως καταστροφική αποτελεί και η έκδοση του ΠΑΣΟΚ "Ελλάδα - ΕΟΚ: ό αντίλογος".

5. Ένα από τὰ χαρακτηριστικά των διαπραγματεύσεων αποτέλεσε η άπουσία, όχι πάντοτε με ευθύνη της κυβέρνησης, των συνδικαλιστικών φορέων. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Άθηνών, π.χ., μόλις τό 1978 (πάνω από 3 χρόνια μετά την αίτηση για ένταξη) όύστησε έπιτροπή για τή μελέτη του Δίκαιου της ΕΟΚ και των επιπτώσεων της ένταξης στο νομικό σύστημα της χώρας και σούς δικηγόρους. Τά αποτελέσματα των εργασιών της έπιτροπής δέν έχουν δημοσιευτεί μέχρι τή στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές. Έξαίρεση αποτέλεσε ό ΣΕΒ που με τή Συνάντηση των Άθηνών του 1975 και τή μελέτη του ΙΟΒΕ για τις επιπτώσεις της ένταξης στη βιομηχανία καθόρισε και γνωστοποίησε τις θέσεις του και διεκδίκησε τις ρυθμίσεις που πίστευε ότι θά προστάτευαν τὰ συμφέροντα των μελών του.

6. Για την άνάλυση των λόγων για τούς όποιους επιδίωξε την ένταξη η Νέα Δημοκρατία και άποδέχτηκε τή διεύρυνση η ΕΟΚ δές την έκδοση του ΘΕΜΕΛΙΟΥ "Η ένταξη μας στην ΕΟΚ", ιδιαίτερα τὰ κείμενα των Σ. Καρπαθιώτη και Θ. Μαργακιού.

Εξάλλου δέν εξετάζονται ἐδῶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαπραγματεύσεων ὅπως μορφοποιήθηκαν στή συμφωνία προσχώρησης⁷.

Τό κείμενο χωρίζεται σέ τρία μέρη: στό πρῶτο περιγράφεται συνοπτικά, ἡ πορεία τῶν διαπραγματεύσεων· ἀκολουθεῖ ἡ ἐνάλυση τῆς στρατηγικῆς τῆς κάθε πλευρᾶς, ἐνῶ τό τρίτο μέρος ἀνιχνεύει τήν προοπτική τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς στά πλαίσια τῆς ΕΟΚ τῶν 10. Τέλος, στό παράρτημα, παρουσιάζονται, μέ τή μορφή πίνακα, τὰ κυριότερα γεγονότα τῆς τετραετίας 74-79.

Β. ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ⁸

1. Ἡ κατάρρευση τῆς διακτατορίας τόν Ἰούλιο 1974 ὄρῃκε τίς σχέσεις Ἑλλάδας - ΕΟΚ σέ κατάσταση "παγώματος": Ἀπό τή συμφωνία σύνδεσης τοῦ 1962 λειτουργοῦσαν μόνο οἱ "αὐτόματες" ρυθμίσεις πού πρόβλεπαν τόν ἀμοιβαῖο παιδιακό δασμολογικό ἀφοπλισμό γιά τὰ βιομηχανικά τρεοῖντα. Τά δύο ἄλλα βασικά σκέλη τῆς συμφωνίας, ἡ γεωργική ἐναρμόνιση καί ἡ χρηματοδότηση τῆς οἰκονομικῆς ἐνάπτυξης τῆς χώρας, εἶχαν τεθεῖ σέ ἀχρησία: οἱ διαπραγματεῖς γιά τή γεωργική ἐναρμόνιση εἶχαν διακοπεί μετά τό πρᾶξικόστημα τῆς 21.4.67 καί ἡ ἀπορρόφηση τοῦ Α' χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου δέν εἶχε ὁλοκληρωθεῖ. Οἱ οἰκονομικές καί πολιτικές ἐπιπτώσεις τοῦ παγώματος κάθε ἄλλο παρά ἦταν ἀμελητέες ἂν ληφθεῖ ὑπόψη ἀφενός ὅτι οἱ ἀνταλλαγές τῆς χώρας μέ τήν ΕΟΚ φθάνουν τό 50% τοῦ συνόλου καί ἀπό τήν ἄλλη ὅτι ἤδη ἀπό τό 1959 ἡ σύνδεση ἀποτελοῦσε τόν ἕνα ἀπό τούς βασικούς ἀξονες τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὅλων τῶν προδικτατορικῶν κυβερνήσεων τῆς χώρας, δεξιῶν καί κεντρώων.

2. Πρῶτη Φάση (Αὐγουστος 1974 - Φλεβάρης 1976)

Ἡ κυβέρνηση "ἐθνικῆς ἐνότητας" -πού σχηματίστηκε ἀπό δυνάμεις πού ἀργότερα ἀποτέλεσαν τή Νέα Δημοκρατία (Ν.Δ.) καί τήν Ἐνωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις (ΕΚ-ΝΔ)-ζήτησε ἀπό τήν ΕΟΚ, ἤδη ἀπό τόν Αὐγουστο 1974, τήν "ἐπαναδραστηριοποίηση" τῆς συμφωνίας σύνδεσης, ἐνῶ οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν, Γ. Μαῦρος καί Ἰ. Πεσμαζόγλου, καθιστοῦσαν σαφές, σέ ἐπίσκεψή τους στίς Βρυξέλλες, τό Σεπτέμβριο 1974, ὅτι, παράλληλα μέ τό "ξεπάγωμα" τῆς σύνδεσης, ἡ Ἑλλάδα προσανατολίζεται πρὸς τήν ἐνταξή τῆς στήν ΕΟΚ. Ἡ ΕΟΚ ἀνταποκρίθηκε θετικά στήν ἐλληνική πρόταση γιά ἐνεργοποίηση τῆς σύνδεσης καί τό Νοέμβριο 1974 τό Συμβούλιο Σύνδεσης, πού συνεδρίασε γιά πρώτη φορά ἀπό τό 1967, ἀποφάσισε νά ξαναρχίσουν οἱ διαπραγματεῖς γιά τήν ἐναρμόνιση τῆς ἐλληνικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς μέ τήν ΚΑΠ καί τή σύναψη ἐνός (δεύτερου) χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου. Οἱ διαπραγματεῖς γιά τὰ πρῶτα αὐτά πρακτικά μέτρα ἐπαναλειτουργίας τῆς σύνδεσης ἀρχισαν, πραγματικά, τόν Ἀπρίλη 1975 ἀπό τό σημεῖο πού εἶχαν διακοπεί τό 1967, τή γεωργική ἐναρμόνιση γιά τό κρασί, τὰ φρούτα καί τὰ λαχανικά.

Τήν ἴδια περίοδο, μετά τίς πρῶτες ἐλεύθερες ἐκλογές τό

Νοέμβριο 1974 καί τό δημοψήφισμα τοῦ Δεκέμβριο, πού ἔλυσε τό συνταγματικό πρόβλημα μέ τήν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας, ἡ κυβέρνηση (πού σχηματίστηκε ἀπό τή Ν.Δ.) προετοίμαζε τήν ὑποβολή αἰτήσης γιά ἐνταξή τῆς Ἑλλάδας στήν ΕΟΚ. Ἡ πορεία πρὸς τήν ἐνταξή, πού θά ἀποτελέσει στό ἐξῆς τό βασικό ἀξονα τῆς κυβερνητικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἀρχισε μέ τήν ὑποβολή τῆς ἐλληνικῆς αἰτήσης τόν Ἰούνιο 1975, μετά ἀπό σχετική διπλωματική προετοιμασία. Τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν ἐξουσιοδότησε τήν ἐπιτροπή νά ἐτοιμάσει τή Γνωμοδότησή της, ἀπαραίτητη προϋπόθεση, σύμφωνα μέ τούς κοινοτικούς κανόνες, γιά νά ἀποφασίσει ἡ ΕΟΚ ἂν δέχεται (κατ' ἀρχήν) τήν ἐλληνική αἴτηση καί τήν ἐναρξή διαπραγματεύσεων.

Ἡ Γνωμοδότηση τῆς Ἐπιτροπῆς, πού δημοσιεύτηκε μετά ἀπό ὀκτὴν προπαρασκευή, τό Γενάρη 1976, ἀποτέλεσε, στήν οὐσία, ἀρνηση τῆς ἄμεσης ἐνταξῆς τῆς Ἑλλάδας γιατί πρότεινε (λόγω διαφορᾶς στό οἰκονομικό ἐπίπεδο) νά ὑπάρξει καθεστώς "προένταξης" (ἄοριστου χρόνου, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλάδα δέν εἶχε τὰ δικαιώματα τοῦ μέλους οὔτε θά συμμετεῖχε στή λήψη τῶν ἀποφάσεων). Ἡ Ἐπιτροπή, ἐξάλλου, τόνιζε στή γνωμοδότησή της τὰ προβλήματα πού θά δημιουργηθοῦν γιά τήν ΕΟΚ ἀπό τήν "εἰσαγωγή" τῶν ἐλληνοτουρκικῶν διαφορῶν -παράγοντας πού ἐπηρεάζει μόνιμα πιά τίς ἐλληνοκοινοτικές σχέσεις καί χρησιμοποιεῖται ἀπό τήν Τουρκία ἀλλά καί ἀπό δυνάμεις μέσα στήν ΕΟΚ, σάν μοχλός πίεσης.

Ἡ Γνωμοδότηση τῆς Ἐπιτροπῆς (στήν ὁποία μειοψήφησαν οἱ Γάλλοι καί οἱ Ἰταλοὶ κομσάριοι) προκάλεσε τήν ἄμεση ἀντίδραση τῆς Ἑλληνικῆς κυβέρνησης (ἀλλά καί τῆς γαλλικῆς, ἰταλικῆς καί γερμανικῆς) ὅπως καί ὅλων τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κατ' ἀρχήν τοποθέτησή τους ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἐνταξῆς. Τό Φλεβάρη 1976, τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν ἀρνήθηκε νά δεχθεῖ τή Γνωμοδότηση τῆς Ἐπιτροπῆς σάν βάση γιά τίς διαπραγματεῖς καί ἀποφάσισε νά ἀρχίσει ἡ ΕΟΚ διαπραγματεῖς γιά τήν ἐνταξή τῆς Ἑλλάδας χωρίς "προένταξή" ἢ προηγούμενη λύση τῶν ἐλληνοτουρκικῶν διαφορῶν.

Μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν, πού ἀνοῖξε δρόμο γιά τήν ἐνταξή, ἐκλείσε μιά πρώτη περίοδος τῶν μεταδικτατορικῶν σχέσεων Ἑλλάδας - ΕΟΚ, στά πλαίσια ἐνός γρήγορα μεταβαλλόμενου εὐρωπαϊκοῦ σκηνικοῦ, πού μερικά βασικά χαρακτηριστικά του πρέπει νά ἐπισημανθοῦν.

Στίς ἄλλες δύο ὑποψήφιες γιά ἐνταξή χώρες, τήν Πορτογαλία καί τήν Ἰσπανία ἐμφανίζονται σημαντικές ἐξελίξεις. Στήν Πορτογαλία, μετά τή συντριβή τοῦ ἀκροδεξιῶ πρᾶξικοτήματος τοῦ στρατηγού Σπίνολα καί τήν ἐνίσχυση τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων, ἀρχίζουν τὰ πρῶτα ρήγματα στίς ἐπαναστατικές δυνάμεις πού ὁδηγοῦν σταδιακά στήν ἐπικράτηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τή μείωση τῆς

7. Τό περιεχόμενο τῆς συμφωνίας προσχώρησης περιγράφεται καί σταθμίζεται στήν ἐργασία τῆς Ὁμάδας Δουλειᾶς τῆς ΕΛΕΜΕΠ στό ἴδιο ἀφιέρωμα.

8. Ἀναλυτικός χρονολογικός πίνακας τῶν γεγονότων βρίσκεται στό Παράρτημα.

επιρροής του κομμουνιστικού κόμματος. Η ΕΟΚ, αλλά και στα πλαίσια της ιδιαίτερα ή γερμανική και αγγλική σοσιαλδημοκρατία ενισχύουν ποικιλότροπα το κόμμα του κ. Σοάρες. Έξάλλου, το Νοέμβριο 1975 πεθαίνει ο Φράνκο. Τα πολιτικά εμπόδια στην ένταξη των χωρών της Ίβηρικής στην ΕΟΚ φαίνεται ότι ξεπερνιούνται.

Παράλληλα, σημαντικές αλλαγές σημειώνονται στην ίδια την Κοινή Άγορά. Τόν Ιούνιο 1975 γίνεται δημοψήφισμα για την παραμονή ή όχι της Βρετανίας στην Κοινότητα, που καταλήγει υπέρ της παραμονής: ένα μεγάλο ερωτηματικό για το μέλλον της ΕΟΚ ξεκαθαρίζει. Μέ το δημοψήφισμα κλείνει ένα κεφάλαιο της ΕΟΚ όταν αρχικά η Βρετανία προσπάθησε να την πολεμήσει, δημιουργώντας την ΕΖΕΣ, και αργότερα (1963), αφού η ΕΖΕΣ απέτυχε, επιδίωξε να ενταχθεί αλλά συνάντησε την άρνηση του Ντεγκώλ. Το Δεκέμβριο 1975 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει τη διεξαγωγή άμεσων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, γεγονός ιστορικής σημασίας για το μέλλον της Κοινής Άγοράς. Έξάλλου, το Γενάρη 1976 δημοσιεύεται το σχέδιο Τίντεμανς για το μέλλον της Κοινότητας (βασική ιδέα ή Εύρωπη των δύο ταχυτήτων), που δεν έχει όμως συνέχεια.

Η διαδικασία εκδημοκρατισμού στην Πορτογαλία και την Ίσπανία, το δημοψήφισμα υπέρ της ΕΟΚ στη Βρετανία, ή απόφαση για άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι γεγονότα που άσκουν επίδραση στην ελληνική ένταξη. Η ελληνική αίτηση για ένταξη γίνεται σε μία περίοδο που η ΕΟΚ περνά πολιτική και οικονομική κρίση, όπου το παλιό δεν μπορεί να διατηρηθεί. Η προοπτική ένταξης της Ίσπανίας και Πορτογαλίας δίνει άλλες διαστάσεις στην ένταξη της Ελλάδας, απειλεί το status quo της ΕΟΚ σε μία στιγμή όπου, όπως έδειξε ο παρατεταμένος αγώνας στη Βρετανία γύρω από την ένταξή της, τα προβλήματα που δημιουργήσε στην ΕΟΚ ή προηγούμενη διεύρυνση δεν έχουν ξεπεραστεί. Ξεχωριστός αλλά ουσιαστικής παράγων, που η σημασία του στον καθορισμό των εξελίξεων δεν πρέπει να υποτιμηθεί, είναι η συστηματική και συνεχής τουρκική αντίδραση στην ένταξη της Ελλάδας, με τις αναμφισβήτητες δυσκολίες που δημιουργεί για την ένταξη. Για τον τουρκικό παράγοντα αναλυτικότερα παρακάτω.

3. Δεύτερη Φάση (Φλεβάρης 76 - Γενάρης 78)

Η πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων έκλεισε με την αποδοχή της ελληνικής αίτησης για ένταξη. Η δεύτερη φάση ανοίγει τον Ιούλιο 1976 με την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι ότι η ΕΟΚ αντιμετωπίζει με ενιαίο τρόπο την ένταξη της Ελλάδας, Ίσπανίας και Πορτογαλίας, στα πλαίσια της στρατηγικής της συνολικής αντιμετώπισης της διεύρυνσης προς τη Μεσόγειο (globalisation)⁹: Η ελληνική ένταξη έχει χάσει το μεμονωμένο χαρακτήρα της και γίνεται το πρώτο στάδιο της δεύτερης διεύρυνσης της ΕΟΚ¹⁰, αυτή τη φορά προς το Νότο. Βασική στρατηγική επιδίωξη της ελληνικής κυβέρνησης είναι να αποχωρισθεί η ελληνική ένταξη από τις δύο άλλες και να προχωρήσει ξεχωριστά, τόσο χρονικά (επιτάχυνση των δια-

πραγματεύσεων) όσο και ουσιαστικά, αναφορικά, δηλαδή, με το περιεχόμενο και το χαρακτήρα της μεταβατικής περιόδου.

Η διαμόρφωση της στρατηγικής της ΕΟΚ δυσχεραίνεται και καθυστερεί από το γεγονός ότι η διεύρυνση έχει φέρει στην επιφάνεια βασικά προβλήματα της ίδιας της Κοινής Άγοράς, όπως την υπανάπτυξη των μεσογειακών της περιοχών, τις αδυναμίες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και το δύσκαμπτο και χρονοβόρο τρόπο λήψης των αποφάσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Γαλλία και η Ίταλία σταμάτησαν για ένα διάστημα¹¹ τις διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα, ζητώντας αλλαγές σ' αυτούς ακριβώς τους τομείς πριν από οποιαδήποτε νέα ένταξη.

9. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από το Γάλλο Υπουργό Έξωτερικών Ντέ Γκιρενγκώ το Μάρτη 1977 όταν είχε γίνει πια σαφές ότι την ελληνική ένταξη θα ακολουθούσαν και οι αιτήσεις της Ίσπανίας και της Πορτογαλίας.

10. Η πρώτη διεύρυνση έγινε το 1972 με την ένταξη της Βρετανίας, Δανίας και Ίρλανδίας στην ΕΟΚ.

11. Το πρώτο εξάμηνο 1977.

ημαντική ήταν η άρνηση της ΕΟΚ να απαντήσει στα δύο

‘Η τελική στρατηγική της ΕΟΚ, όπως εμφανίστηκε στην ‘τοιχογραφία της διεύθυνσης’ (‘Απρίλης ‘78), πρότεινε ‘ημανοιχτές’ μεταβατικές περιόδους (5-10 χρόνων, χωρισμένες έ δύο στάδια), αλλαγές στον τρόπο λήψης των αποφάσεων ποφάσεων και άναθεώρηση της κοινής πολιτικής σέ μία ειρά τομείς της εύρωπαϊκής οικονομίας πού θά έπηρεάζον-αν άμεσα από τή διεύθυνση (μεσογειακή γεωργία, κλωστού-ιαντουργία, χαλυβουργία, ναυπηγεία). Στόχος της στρατηγι-ής αυτής, στην όποία συμφώνησαν, σέ μικρότερο ή μεγαλύτε-ο βαθμό, οί κυβερνήσεις των χωρών μελών και οί κυριότερες πολιτικές δυνάμεις (μέ έξαιρέση τά κομμουνιστικά κόμματα, ό γαλλικό γκωλικό κόμμα και όρισμένους Δανούς συντηρητι-ούς) ήταν ή παγιοποίηση των άνισότιμων σχέσεων Βορρά-ότου μέσα στή διευρυμένη κοινότητα, ή διατήρηση των ημερινών πλεονεκτιμάτων των ‘Εννέα άπέναντι στά νέα μέλη σολάχιστο στή διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, όχι ιεσμικά αλλά πολιτικά - οίκονομικά. Οί χώρες - μέλη συμφώνησαν στή στρατηγική αυτή γιά τούς δικούς της ή κάθε μιά λόγους: ‘Η Βρετανία γιαντί έδλεπε τή διεύθυνση σάν ύκαιρία γιά νά πετύχει παράλληλα τήν αποδυνάμωση όρισμένων πλευρών της πολιτικής της ΕΟΚ πού θεωρούσε έντιθετες στά συμφέροντά της· ή ‘Ιταλία, παρά τίς έπιφυλά-ξεις της (γιαντί ή στρατηγική αυτή ύποτιμούσε τίς άνάγκες του Mezzogiorno), γιαντί ήθελε μετατόπιση του κέντρου βάρους της ΕΟΚ πρós Νότο· ή Γερμανία γιά λόγους γενικότερης πολιτικο-οικονομικής ισορροπίας στην Εύρώπη. Διαφορετικά, όως είναι φυσικό, τοποθετήθηκαν άπέναντι στή στρατηγική της ένισότιμης διεύθυνσης και οί εύρωπαϊκές δυνάμεις. ‘Ενώ τό (ριστιανοδημοκρατικό - συντηρητικό ρεύμα θεώρησε τή πτρατηγική της Κοινότητας ίκανοποιητική, τά πράγματα ήταν πιο σύνθετα στην περίπτωση των σοσιαλδημοκρατικών - σοσιαλιστικών κομμάτων όως και των κομμουνιστών. ‘Η σοσιαλ-δημοκρατία, ενώ εμφανίστηκε ένωμένη όσον άφορά τήν άρχή της διεύθυνσης - ύπέρ-, παρουσίασε ούσιαστικές διαφορές στά συγκεκριμένα προβλήματα πού δημιουργούσε ή διεύθυνση είτε γιά τήν κάθε χώρα είτε γιά τή λειτουργία και τίς κοινές πολιτικές της ΕΟΚ. Οί ‘Εργατικοί, στην πλειοψη-φία τους άντίθετοι στην ένταξη και παραμονή της χώρας τους στην Κοινή ‘Αγορά, είδαν τή διεύθυνση σάν ήγμα πρós μετατροπή της ΕΟΚ σέ μία άπλή ζώνη έλεύθερου έμπορίου, πρós τήν όποία πάντοτε έτειναν. ‘Αντίθετα τό ‘Ιταλικό και τό Γαλλικό Σοσιαλιστικό κόμμα θεώρησαν ότι ή διεύθυνση μπορούσε νά άνοιξει τό δρόμο πρós μία αλλαγή της ΕΟΚ και τήν ένίσχυση των Μεσογειακών χωρών. ‘Η Σοσιαλδημοκρατία του Βορρά (‘Ομοσπονδιακή Γερμανία, Δανία, ‘Ολλανδία, Βέλγιο) είδε στή διεύθυνση τή δυνατότητα ένίσχυσης των θέσεων της Εύρώπης στό Μεσογειακό χώρο και ταυτόχρονα τή σταθεροποίηση των μεταδικτατορικών καθεστώτων στίς τρεις ύποψήφιες χώρες. ‘Ανάλογες διαφορές, έντονότερες, ίσως, εμφανίστηκαν μεταξύ των κομμουνιστικών κομμάτων των 9. ‘Η διαφωνία γιά τό έπιθυμητό ή μή της διεύθυνσης μεταξύ του ίταλικού και του γαλλικού κόμματος, έκτός των διαφορών στρατηγικής - όσον άφορά τήν εύρωπαϊκή προοπτική- πού έδειξε ότι ύπάρχουν, έμπόδισε (όχι αυτή μόνη) τή στενότερη συμπαράταξη τους στίς εύρωπαϊκές

έκλογές και έξακολουθεί νά άποτελεί τή σημαντικότερη πηγή των μεταξύ τους διαφωνιών.

Είδικότερα στή Γαλλία ή διεύθυνση έξελίχθηκε στή διάρκεια του 1977 και 1978 σέ κύριο πολιτικό πρόβλημα, ιδίως μετά τήν άποτυχία των διαπραγματεύσεων γιά τήν άνανέωση του κοινού κυβερνητικού προγράμματος της ‘Αρι-στεράς και τή συνακόλουθη αλλαγή στίς στρατηγικές τόσο του σοσιαλιστικού όσο και του κομμουνιστικού κόμματος. Τόσο τό γαλλικό ΚΚ, σά πλαίσια της ‘Αριστεράς, όσο και τό γκωλικό κόμμα, σά πλαίσια της πλειοψηφίας, τάχθηκαν κατά της διεύθυνσης, σέ βάση έθνικιστική, προβλέποντας κατα-στροφές γιά τή γαλλική οικονομία και ένίσχυση της ύπερεθνι-κότητας της ΕΟΚ, έλπίζοντας νά ένισχύσουν έκλογικά τή θέση τους σέ βάρος των πρώην συμμάχων τους, του σοσιαλιστικού κόμματος και του κόμματος του Προέδρου Ζισκάρ, άντίστοιχα. ‘Η κατάσταση αυτή καθυστέρησε όπωσ-δήποτε τίς διαπραγματεύσεις τουλάχιστον μέχρι τίς δουλευτι-κές έκλογές στή Γαλλία (Μάρτης ‘78) γιαντί έκανε δύσκολη όποιαδήποτε γαλλική άπόφαση πάνω στους όρους της ένταξης. ‘Η έπίθεση Σιράκ - Μαρσαί κατά της διεύθυνσης όδήγησε σέ σκλήρυνση της γαλλικής στάσης, σέ σκληρότερους όρους του Ζισκάρ έτσι ώστε νά μπορεί νά άμυνθεί στην κατηγορία ότι άδιαφορεί γιά τά συμφέροντα των γάλλων άγροτών. ‘Οδήγησε έπίσης, μετά από μία περίοδο άμφιταλάν-τευσης, (άρχικά ύπέρ της έλληνικής ένταξης -αργότερα κατά της έλληνικής και ισπανικής και ύπέρ της πορτογαλικής) τό σοσιαλιστικό κόμμα στην άποδοχή μιας γραμμής ύποστήριξης της διεύθυνσης “ύπό όρους” (διασφάλιση της θέσης της γαλλικής γεωργίας στή διευρυμένη ΕΟΚ, άνοιχτές μεταβατι-κές περίοδοι, προστασία έναντι της ισπανικής διομηχανίας, άναμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής της ΕΟΚ), όρους πού, σύμφωνα μέ δηλώσεις του κ. Μιτεράν, δέν άφορούσαν τήν ‘Ελλάδα¹².

‘Η άργή και άντιφατική πορεία διαμόρφωσης των θέσεων της ΕΟΚ, ή άνάγκη νά βρεθεί κοινή βάση συμβιβασμού των άντίθετων έθνικών και ταξικών συμφερόντων σέ περίοδο οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, ή πολιτική κρίση στή Γαλλία (πού έπαιρνε εύρωπαϊκές διαστάσεις λόγω του είδικού βάρους της χώρας αυτής σά πλαίσια της ΕΟΚ), ή άνάδειξη σέ πρώτο πλάνο των άντιθέσεων της ίδιας της ΕΟΚ, των άδυναμιών και των προβλημάτων της, πού έφερε στην έπιφάνεια ή έλληνική αίτηση γιά ένταξη και αργότερα ή διεύθυνση, είχαν σάν άποτέλεσμα νά μήν προχωρήσουν ούσιαστικά παρά έλάχιστα οί διαπραγματεύσεις στή διάρκεια των 23 αυτών μηνών. Τήν περίοδο αυτή ή ‘Ελλάδα έκανε γνωστές τίς διαπραγματευτικές της θέσεις γιά τό σύνολο σχεδόν των τομέων της κοινοτικής πολιτικής (και πάντως γιά όλα τά ούσιώδη), ενώ ή ΕΟΚ περιορίστηκε σέ γενικότητες χωρίς νά άναλαμβάνει όποιαδήποτε δέσμευση. ‘Ιδιαίτερα

12. Είναι, πάντως, χαρακτηριστικό ότι ή ιδέα των “άνοιχτών” (δηλαδή χωρίς έκ των προτέρων καθορισμένο τέλος) μεταβατικών περιόδων, πού υιοθετήθηκε σχετικά τροποποιημένη από τήν ΕΟΚ τό Μάρτη 1978, είχε γιά πρώτη φορά διατυπωθεί από τον Ρ. Υπ, στέλεχος του γαλλικού σοσιαλιστικού κόμματος σέ άρθρο του στή Monde τον ‘Απρίλη 1977.

κρίσιμα σημεία: τή διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και τίς μεταβατικές ρυθμίσεις για τή γεωργία, και νά δεχτεί ένα (όποιασδήποτε διάρκειας) χρονοδιάγραμμα για τίς διαπραγματεύσεις. Οί διαπραγματευτικές σύνοδοι διαδέχονται ή μία τήν άλλη μέ τό ίδιο περιεχόμενο: οί Έλληνες αντιπρόσωποι υποβάλλουν συγκεκριμένες προτάσεις, οί κοινοτικοί ζητούν διευκρινίσεις σέ προηγούμενες ελληνικές προτάσεις ή απαντούν μέ γενικότητες και ασάφειες. Η μονότονη αυτή παρουσίαση των ελληνικών θέσεων, και ή εξίσου μονότονη άρνηση της Κοινότητας νά απαντήσει, διαρκούν περισσότερο από όλoκληρες τίς διαπραγματεύσεις για τή σύνδεση (πού δέν κράτησαν περισσότερο από 18 μήνες) και περισσότερο από όλoκληρες τίς διαπραγματεύσεις για τήν ένταξη της Βρετανίας, Δανίας, Ίρλανδίας. Είναι μιά περίοδος ιδιαίτερα άρνητική για τήν κυβέρνηση: αναγκάζεται νά κάνει γνωστό τό σύνολο των θέσών της, και έτσι άδυνατίζει τή θέση της δείχνοντας στήν άλλη πλευρά όλα τά διαπραγματευτικά της χαρτιά, ενώ στό έσωτερικό της χώρας αντιμετώπιζει τίς επιθέσεις της αντιπολίτευσης πού τήν κατηγορεί για παραχωρήσεις άπέναντι στήν ΕΟΚ -όχι μόνο οικονομικές αλλά και πολιτικές και έθνικές- αλλά ταυτόχρονα άμφοισητεί κατά πόσο θά πραγματοποιηθεί ποτέ ή ένταξη¹³. Φυσικά, ή άρνηση της ΕΟΚ νά κάνει γνωστές τίς θέσεις της δέν είναι μόνο άποτέλεσμα διαπραγματευτικής τακτικής, παρότι ή καθυστέρηση στίς διαπραγματεύσεις τή συμφέρει: στά κρίσιμα θέματα (μεταβατική περίοδος, γεωργία) δέν έχει θέσεις, και αυτό δέν είναι παράξενο άν σκεφτούμε ότι αυτά είναι άκριβώς τά ζητήματα πάνω στά όποία έχουν δημιουργηθεί οί δξύτερες αντίθεσεις.

Για νά αντιμετωπίσει τό άδιέξοδο των διαπραγματεύσεων, πού είχε άρχισι νά γίνεται επικίνδυνο (γιατί κάθε παρατέρα καθυστέρηση σήμαινε ότι μεγάλωναν οί πιθανότητες ενιαίας αντιμετώπισης της ελληνικής ένταξης μέ τήν Πορτογαλία - Ίσπανία), ό κ. Καραμανλής, άφού προχώρησε σέ πρόωρες έκλογές τό Νοέμβριο 1977, επιδίωξε νά εξασφαλίσει τήν "πολιτική βούληση" των ήγετικών δυνάμεων της Κοινής Άγοράς. Τό ταξίδι του σέ τέσσερις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες τό Γενάρη 1978 όδήγησε στό ξεμπλοκάρισμα των διαπραγματεύσεων: για πρώτη φορά συμφωνήθηκε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα πού πρόβλεπε λήξη των διαπραγματεύσεων μέσα στό πρώτο εξάμηνο του 1979. Η ένταξη ήταν πιά θέμα χρόνου. Τό περιεχόμενό της, όμως, παράμεινε εξίσου άσαφές μιά και οί μέν κοινοτικές θέσεις δέν άποκρυσταλλώθηκαν παρά τόν Άπρίλη 1978, ή δέ ελληνική κυβέρνηση, στήν επιδίωξη της νά έπισπεύσει τήν ένταξη, προτίμησε νά άγνοήσει τούς όρους κάτω άπ' τούς όποιους αυτή θά γινόταν.

Είδαμε ότι βασικός στρατηγικός στόχος της Έλλάδας σ' αυτή τή φάση ήταν ή άποφυγή της ενιαίας διεύρυνσης, ή γρήγορη όλoκλήρωση των διαπραγματεύσεων, άρα ή άποσύνδεση της Πορτογαλίας - Ίσπανίας. Αυτό προσπάθησε νά τό πετύχει άφενός προβάλλοντας τήν ιδιαιτερότητα της ελληνικής περίπτωσης λόγω της συμφωνίας σύνδεσης του 1962 και άφετέρου στηριζόμενη στήν πολιτική στήριξη του άξονα Παρισιού - Βόννης, πού τήν περίοδο αυτή άποτελούσε (και άποτελεί) τήν κινητήρια δύναμη της Κοινής Άγοράς. Η

έπίσπευση όμως της ένταξης, ενώ κατ' άρχήν ήταν όρθή, όδήγησε στήν ύποτίμηση της σημασίας διεκδίκησης των δικαιωμάτων της σύνδεσης, ιδιαίτερα της γεωργικής έναρμόνισης, και έπειδή συνοδεύτηκε από μιά παντελή έλλειψη όποιασδήποτε έσωτερικής προετοιμασίας της ελληνικής οικονομίας και διοίκησης, τελικά άποδυνάμωσε τό έπιχείρημα της ιδιαιτερότητας της Έλλάδας και ματαιώσε τήν επίκληση της συμφωνίας σύνδεσης σάν πηγής "κεκτημένου" τό όποιο άφειλε ή Κοινότητα νά σεβαστεί όπως ζητούσε και από τήν Έλλάδα, και σωστά, άποδοχή του κοινοτικού κεκτημένου¹⁴. Άπό τήν άλλη μεριά, ή πεποίθηση ότι ή ένταξη έξαρτιόταν κύρια από τήν εξασφάλιση της ύποστήριξης Ζισκάφ-Σμίτ, ύποστήριξη πού θά εξασφαλιζόταν μέ πολιτικά μέσα, από μόνη της σήμαινε ότι ή στρατηγική διαμορφώθηκε ήδη από τίς άρχές του 1977,όχι χωρίς διαφωνίες πού όδήγησαν στίς παραιτήσεις Κυριαζίδη - Βάρφη.

Για τήν Εύρώπη, ή περίοδος 1976-1978 είναι ή περίοδος όπου ή διεύρυνση πρós τή Μεσόγειο γίνεται ένα από τά κύρια πολιτικά προβλήματα. Οί αίτήσεις της Πορτογαλίας (Μάρτιος 1977) και της Ίσπανίας (Ίούλιος 1977) άκολουθούν ή μία άμέσως μετά τήν άλλη. Οί ευρωπαϊκές πολιτικές δυνάμεις βρίσκονται στήν άνάγκη νά διαμορφώσουν τίς θέσεις τους για ένα νέο πολιτικό πρόβλημα πού δέν είχαν προγραμματίσει, τή διεύρυνση, πού είναι ταυτόχρονα (άπό τή φύση τους) θέσεις για τό μέλλον της Εύρώπης. Δύο σημαντικοί έκλογικοί σταθμοί αυτή τήν περίοδο: Τόν Ίούνιο 1976, στίς ιταλικές έκλογές, τό ΙΚΚ παίρνει 34,4% των ψήφων· τό Μάρτη 1978 ή Άριστερά μετά τήν άποτυχία της νά συμφωνήσει σέ κοινό πρόγραμμα, άποτυχαίνει στίς έκλογές στή Γαλλία. Παρόλες τίς διαφορές στήν πορεία των δύο κομμάτων, τήν έπιτυχία του ενός και τήν άποτυχία του άλλου, τήν περίοδο αυτή τά ευρωκομμουνιστικά κόμματα Ίταλίας και Γαλλίας βρίσκονται στά πρόθυρα της έξουσίας: οί άλλες πολιτικές δυνάμεις της Εύρώπης ύποχρεώνονται, για πρώτη φορά μετά τόν πόλεμο, νά αντιμετωπίσουν τήν πιθανότητα συμμετοχής των κομμουνιστών στήν κυβέρνηση. Οί συντηρητικές - χριστιανοδημοκρατικές δυνάμεις ύποστηρίζουν αυτή τή θέση, ενώ ή σοσιαλδημοκρατία έμφανίζεται και έδώ διχασμένη: τό γαλλικό και τό ιταλικό κόμμα, για προφανείς λόγους, άδυνατούν νά άκολουθήσουν τή σοσιαλδημοκρατία του Βορρά (κύρια τή γερμανική παρόλο πού και στούς κόλπους της έμφανίζονται αντίθεσεις για τήν άντικομμουνιστική πολιτική της ήγεσίας) στήν προσπάθειά της νά όδηγήσει τόν ευρωκομμουνισμό σέ πολιτικό και θεσμικό γκέτο.

13. Ο κ. Α. Παπανδρέου σέ όμιλία του στή Βουλή χαρακτήρισε τήν ένταξη "φουτουριστικό σενάριο".

14. Άν και είναι δύσκολο νά καταλήξει κανείς σέ συμπεράσματα μόνο άπό τά δημοσιευμένα κείμενα, φαίνεται ότι ή Έλλάδα σταματά όποιαδήποτε σοβαρή προσπάθεια για γεωργική έναρμόνιση από τόν Ίούλιο 1977, ενώ ούσιαστικά άνέχεται τίς επανειλημμένες επιβολές άντισταθμιστικών εισφορών στίς εξαγωγές γεωργικών προϊόντων και άργότερα και βιομηχανικών (κλωστούφαντουργικά).

4. Τρίτη Φάση (Γενάρης '78 - Μάης '79)

Η συμφωνία σέ συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα λήξης των διαπραγματεύσεων, ή όριστικοποίηση και διευκρίνιση της στρατηγικής της ΕΟΚ γιά τή διεύρυνση και ή νίκη της Δεξιᾶς στίς βουλευτικές ἐκλογές της Γαλλίας, εἶναι τά γεγονότα πού κλείνουν τή δεύτερη και ἀνοίγουν τήν τρίτη και τελική φάση τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἐνταξη στήν Κοινή Ἀγορά. Τήν περίοδο αὐτή συζητοῦνται και συμφωνοῦνται ὅλα τά οὐσιαστικά προβλήματα της μεταβατικής περιόδου. Οἱ ἑλληνικές θέσεις εἶναι ἤδη γνωστές. Ἡ ΕΟΚ ἀρχίζει νά ἀπαντᾷ συγκεκριμένα, ξεκινώντας ἀπό τά θέματα πού ὑπάρχουν οἱ λιγότερες διαφωνίες (τελωνιακή ἐνωση, ἐξωτερικές ἐμπορικές σχέσεις, θεσμοί, κλπ.). Τά κρίσιμα θέματα -ἐκεῖ πού πέφτει τό βάρος και ἀπό τίς δύο πλευρές- εἶναι τρία: ή διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, ή γεωργία, και ή ἐλεύθερη κυκλοφορία ἐργαζομένων. Χαρακτηρίζοντας συνοπτικά τόν ἰσολογισμό τῶν κερδῶν και ζημιῶν της κάθε πλευρᾶς πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι ἂν ή πρόταση της Ἐπιτροπῆς γιά μεταβατική περίοδο ἀορίστου χρόνου (ἀνοιχτή) ή ὁρισμένου μέν χρόνου ἀλλά μέ δυνατότητα παράτασης (ἡμανοιχτή) δέν ἐφαρμόστηκε τελικά στήν περίπτωση της Ἑλλάδας, ὅπου συμφωνήθηκε 5ετής μεταβατική περίοδος, στά δύο ἄλλα ζητήματα, τή γεωργία και τοὺς ἐργαζόμενους ή μεταβατική περίοδος λειτουργεῖ οὐσιαστικά, στά περισσότερα ἐπιμέρους ζητήματα, πρὸς ὄφελος της ΕΟΚ και ὄχι της Ἑλλάδας¹⁵.

Ἡ κατάληξη αὐτῆς τῶν διαπραγματεύσεων δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μόνο τῶν λαθῶν ή ἀδυναμιῶν της ἑλληνικής στρατηγικής ή τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν μέσα στίς ὁποῖες ἔγιναν οἱ διαπραγματεύσεις (οἰκονομική κρίση, ἐνταξη Πορτογαλίας - Ἰσπανίας). Ὁφείλεται και στήν ντε φάκτο μονομερή "τροποποίηση" της συμφωνίας σύνδεσης ἀπό τήν ΕΟΚ τό καλοκαίρι τοῦ 1978 ὅταν ἀποφασίζει, χωρίς νά χρησιμοποιή- σει τίς διαδικασίες πού προβλέπει ή συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν, τήν ἐπιβολή ποσοτικῶν περιορισμῶν στίς ἐξαγωγές ἑλληνικῶν κλωστοῦφαντουργικῶν προϊόντων, γεγονός πού οὐσιαστικά ἀνέχτηκε ή ἑλληνική κυβέρνηση, πιστεύοντας ὅτι ἔτσι δέν θά δυσκολέψει ή καθυστερήσει τίς διαπραγματεύσεις. Εἶναι ή πρώτη φορά ἀπό τό 1962 πού ή ΕΟΚ αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά περιορίσει τίς ἑλληνικές ἐξαγωγές βιομηχανικῶν προϊόντων (οἱ περιορισμοί στίς γεωργικές ἐξαγωγές ἀποτελοῦν πιά συνηθισμένο φαινόμενο), πράγμα πού ἀντανακλᾷ, δέδαια, τίς ἀλλαγές στό συσχετισμό δυνάμεων και τίς συνέπειες της οἰκονομικής κρίσης γιά τοὺς "παράδοσιακούς" κλάδους της εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας, ἀλλά και πού ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ ἀναπόφευκτο ἀπό τή στιγμή πού ή ἑλληνική κυβέρνηση εἶχε, σωπηträ, ἀποφασίσει νά ἐγκαταλείψει τή διεκδίκηση τῶν ἑλληνικῶν δικαιωμάτων ἀπό τή συμφωνία σύνδεσης. Ὅπως-δήποτε, ή "ἐπίδειξη δύναμης" αὐτῆς της ΕΟΚ λίγο πρὶν ἀπό τό κρίσιμότερο σημεῖο τῶν διαπραγματεύσεων (οἱ περιορισμοί ἐπιβλήθηκαν τόν Ἰούλιο 1978, οἱ κρίσιμες συζητήσεις γιά τή μεταβατική περίοδο, τή γεωργία και τοὺς ἐργαζόμενους ἔγιναν τό Δεκέμβρη 1978), και ὁ τρόπος πού ἀντέδρασε (ή καλύτερα δέν ἀντέδρασε) ή ἑλληνική πλευρά, δέν μποροῦσαν παρὰ νά ἐπιδράσουν και στοὺς ὅρους μέ τοὺς ὁποῖους ἔγινε ή ἐνταξη.

Στήν τελευταία φάση τῶν ἑλληνικῶν διαπραγματεύσεων, ή διαδικασία της διεύρυνσης, πού εἶχε ἀρχίσει τήν προηγούμενη περίοδο μέ τή διαμόρφωση της στρατηγικής της ΕΟΚ, προχωρεῖ μέ τήν ἐναρξη τῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν Πορτογαλία (Ὀκτώβρης 1978) και τήν Ἰσπανία (Φεβρουάριος 1979). Τήν ἴδια περίοδο, γιά νά ἀντιμετωπίσει ή ΕΟΚ τό πρόβλημα της ἀλλαγῆς τοῦ τρόπου λήψης τῶν ἀποφάσεων, τοῦ ὁποῖου τίς ἤδη ὑπάρχουσες ἀδυναμίες ἐπιτείνει ή διεύρυνση, ἀποφασίζει τή συγκρότηση ἐπιτροπῆς "Τριῶν Σοφῶν", γιά νά μελετήσει τίς θεσμικές ἀλλαγές πού χρειάζε- ται μιά Κοινότητα μέ 12 μέλη. Πιό σημαντικό, μετά ἀπό μακρά περίοδο κυφορίας και ἀποτυχιῶν, κάτω ἀπό τήν πίεση της νομοματικής πολιτικῆς τῶν ΗΠΑ και τῶν συνε- πειν της στά εὐρωπαϊκά νομίσματα, ἀποφασίζεται ή δη- μιουργία Εὐρωπαϊκοῦ Νομοματικοῦ Συστήματος, μέ στόχο τή συντονισμένη ἀντιμετώπιση ἀπό τήν Εὐρώπη της κρίσης στό διεθνές νομοματικό σύστημα. Τέλος, οἱ ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη τῶν μελῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κοινοβουλίου μέ ἄμεση ψηφοφορία ἀπό τοὺς πολίτες τῶν χωρῶν - μελῶν της ΕΟΚ, πού εἶχαν ἤδη προγραμματιστεῖ ἀπό τό Δεκέμβρη 1975 γιά τό 1978, και εἶχαν ἀναβληθεῖ λόγω ἐθνικῶν ἀντιθέσεων, διεξά- γονται τόν Ἰούνιο 1979, ἀνοίγοντας μιά νέα ἐποχή στήν πορεία της εὐρωπαϊκῆς ὁλοκλήρωσης.

Γ. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Περιγράψαμε στό προηγούμενο μέρος τήν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων. Στό κεφάλαιο αὐτό θά ἐπισημάνουμε τίς κυριότερες πτυχές της στρατηγικής της ἑλληνικῆς κυβέρνησης ἀπό τή μιά και της ΕΟΚ ἀπό τήν ἄλλη, μέ στόχο τήν ἐπισημάνση τῶν ἐπιτυχιῶν και τήν προοπτική γιά τό μέλλον.

Προσπαθήσαμε νά δείξουμε ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις δέν διεξάχθηκαν στό κενό ή σέ συνθήκες διεθνούς σταθερότητας, ἀλλά στό πλαίσιο μᾶς γρήγορα μεταβαλλόμενης οἰκονομικής και πολιτικῆς κατάστασης, πού κύριο χαρακτηριστικό της ἦταν (και εἶναι) ή παρατεταμένη διαρθρωτική κρίση τοῦ διεθνούς συστήματος. Μιά ἀπλή ἀπαρίθμηση τῶν γεγονότων ἀρκεῖ γιά νά δείξει τό μέγεθος τῶν μεταβολῶν: Εὐρωπαϊκό Νομοματικό Σύστημα, ἄμεσες ἐκλογές γιά τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο, διεύρυνση, ἐνεργειακή κρίση, Μεταμοαϊκή Κί- να, Pax Americana στή Μέση Ἀνατολή. Ἀπό τήν κρίση αὐτή, φυσικά, δέν ξεφεύγουν οὔτε ή ΕΟΚ οὔτε και ή Ἑλλάδα. Ἡ ΕΟΚ διαπραγματεύεται κάτω ἀπό τό βάρος 6 ἑκατομμυρίων ἀνέργων, ὅταν τά βασικά οἰκονομικά και κοινωνικά δεδομένα πάνω στά ὁποῖα στηρίχθηκε ή σχεδόν τριαντάχρονη ἀδιάτα- ρακτη μεταπολεμική οἰκονομική ἀνάπτυξη ἀμφισβητοῦνται, ὅταν αὐξάνονται οἱ ἀντιθέσεις της μέ τήν Ἀμερική και Ἰαπωνία, ὅταν οἱ πολιτικοί και κοινωνικοί θεσμοί της ἀστικής δημοκρατίας δοκιμάζονται ἐντονότατα, ὅταν τό ἴδιο τό μέλλον της εὐρωπαϊκῆς ὁλοκλήρωσης εἶναι ἀγνωστο γιατί

15. Γιά περισσότερες λεπτομέρειες δές τό κείμενο της Ὁμάδας Δουλειᾶς της ΕΛΕΜΕΠ γιά τή συμφωνία προσχώρησης στό ἴδιο ἀνέγγραφο.

οί πολιτικές δυνάμεις που στήριξαν την Κοινή 'Αγορά δεν φαίνεται να είναι σε θέση να δώσουν λύση στα κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει. 'Η 'Ελλάδα διαπραγματεύεται με τό άγχος των κρίσιμων εθνικών προβλημάτων και της τουρκικής επιθετικότητας, της στερέωσης της δημοκρατίας, της αναζήτησης μίας σταθερής και μόνιμης διεξόδου από την οικονομική κρίση. Τό περιβάλλον αυτό προσδιόρισε, σε μεγάλο βαθμό, τά όρια και τίς δυνατότητες της στρατηγικής των δύο πλευρών σε κάθε φάση των διαπραγματεύσεων.

Έχοντας υπόψη αυτά τά αντικειμενικά δεδομένα και τά κύρια πολιτικά προβλήματα σε κάθε φάση των διαπραγματεύσεων όπως περιγράφηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, μπορούμε τώρα να προσδιορίσουμε τούς κύριους άξονες της ελληνικής στρατηγικής.

Κύρια στην πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων, αλλά και αργότερα, σταθερός στόχος της ελληνικής κυβέρνησης ήταν ή απόκρουση των προσπαθειών της Τουρκίας να δημιουργήσει, με διάφορους τρόπους, εμπόδια στην πορεία προς την ένταξη. Για να προωθήσει την πολιτική της καθυστέρησης ή παρεμπόδισης της ελληνικής ένταξης, ή Τουρκία, έχοντας ύποστηριξη από ή Γερμανία και ή Βρετανία, στηρίχθηκε στην πολιτική της ΕΟΚ να "έξισορροπεί" τίς σχέσεις της με την 'Ελλάδα και την Τουρκία. Έτσι, ύποστηρίζοντας ότι ή ένταξη θά ίσχυροποιούσε ή διεθνή θέση της 'Ελλάδας και θά άνέτρεπε τόν μεταξύ τους συσχετισμό, οί τουρκικές κυβερνήσεις, άνεξάρτητα από τό πολιτικό τους χρώμα, επιδίωξαν άρχικά μέν να ματαιώσουν την ελληνική ένταξη, είτε δηλώνοντας ότι θά επιδιώξουν και την ένταξη της Τουρκίας είτε άπειλώντας ότι θά μεταφέρουν τίς έλληνοτουρκικές διαφορές μέσα στην Κοινότητα, αργότερα δέ, όταν έγινε πιά σαφές ότι ή ελληνική ένταξη δέν μπορούσε να άποτραπεί, άφενός να έξουδετερώσουν τά πολιτικά πλεονεκτήματα της 'Ελλάδας άφετέρου να έξασφαλίσουν άνάλογα οικονομικά όφελή. Άρχικά, ή τουρκική πολιτική φάνηκε να άποδίδει: ή 'Επιτροπή, στη Γνωμοδότηση της του Γενάρη 1976, υιοθέτησε την τουρκική επιχειρηματολογία και προσπάθησε να έξαρτήσει την ένταξη της 'Ελλάδας από την επίλυση των έλληνοτουρκικών διαφορών. 'Η άνατροπή όμως της Γνωμοδότησης της 'Επιτροπής από τό Συμβούλιο είδικά στο σημείο αυτό άπώρεψε μία πολύ επικίνδυνη για την 'Ελλάδα κατάσταση και άνοιξε τό δρόμο για την ένταξη.

Στό έξής τά έλληνοτουρκικά δέν θά μπουν ποτέ άμεσα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, άν και ό τουρκικός παράγοντας θά συνεχίσει να έπηρεάζει έμμεσα τίς διαπραγματεύσεις. Τά άποτελέσματα φάνηκαν στη λύση που δόθηκε στο θέμα της συμμετοχής της Τουρκίας στην πολιτική συνεργασία των μελών της ΕΟΚ. Σάν αντίβαρο στη δικαιωματική συμμετοχή της 'Ελλάδας στην πολιτική συνεργασία μετά την ένταξη, άποφασίστηκε τόν 'Ιούνιο 1978, ή έννημέρωση της Τουρκίας για θέματα που την άφορούν από τριμελή αντιπροσωπεία της ΕΟΚ, τόν προηγούμενο, τόν ένεργό και τόν έπόμενο πρόεδρο του Συμβουλίου των 'Υπουργών, έτσι ώστε να μίν έμφανιστεί ποτέ ή 'Ελλάδα σάν μόνος εκπρόσωπος της ΕΟΚ στίς σχέσεις της με την Τουρκία. 'Η άπόφαση της ΕΟΚ να έννημερώνει την Τουρκία για τά θέματα που την άφορούν, διαδικασία που δέν

άκολουθεί ή Κοινότητα για καμμία άλλη χώρα που δέν είναι μέλος της, άποτελεί συγκεκριμένη παραχώρηση στίς τουρκικές πιέσεις, αλλά δέν μειώνει τίς δυνατότητες που δίνει ή ελληνική συμμετοχή στην ΕΟΚ. Άπό την άποψη αυτή ή κυβερνητική στρατηγική πρέπει να θεωρηθεί επιτυχημένη.

Ό δεύτερος βασικός στόχος της ελληνικής στρατηγικής, ιδιαίτερα στη δεύτερη φάση των διαπραγματεύσεων, ήταν να άποκρούσει τίς προσπάθειες όρισμένων δυνάμεων μέσα στην ΕΟΚ να καθυστερήσουν την ένταξη συνδυάζοντάς την με την ένταξη της 'Ισπανίας και Πορτογαλίας (globalisation). Περιγράψαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο την τακτική της κυβέρνησης, τακτική που στηρίχθηκε από ή μία στην έπίσπευση των διαδικασιών και από την άλλη στην πολιτική στήριξη του άξονα Ζισκάρ - Σμύτ. Είδαμε πως ή πολιτική αυτή ύπονομεύτηκε από την ίδια την κυβέρνηση όταν άποφάσισε την έγκατάλειψη της προσπάθειας για γεωργική έναρμόνιση στα πλαίσια της σύνδεσης, άνέχτηκε την έπιβολή από την ΕΟΚ περιορισμών στίς έξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων και δέν προχώρησε, παράλληλα με τίς διαπραγματεύσεις, στην παραμικρή έσωτερική προετοιμασία της χώρας για να αντιμετωπίσει τίς άναγκαίες προσαρμογές στο κοινοτικό περιβάλλον. Τό μόνο που χρειάζεται να έπισημάνουμε εδώ είναι ότι ή κυβέρνηση με την άνεπάρκεια της στο τελευταίο αυτό σημείο, σε συνδυασμό με την τάση να υπερτονίζει τά πολιτικά έπιχειρήματα και να άποσιωπά ή να ύποτιμά τά ύπαρκτά οικονομικά προβλήματα, αναγκάιο έπακόλουθο της στήριξης της ένταξης στον άξονα Παρισίου - Βόννης, ήταν φυσικό όχι μόνο μίν είναι σε θέση να άντιμετωπίσει τά (ύπαρκτά και πολύ ίσχυρά) εύρωπαϊκά οικονομικά συμφέροντα που καθυστερούσαν ή συμφωνία των Έννεα σε κοινές διαπραγματευτικές θέσεις, αλλά και να αναγκαστεί να πληρώσει βαρύ τίμημα (με ή μορφή μακρών μεταβατικών περιόδων) για να άποφύγει τό συνδυασμό της ένταξης με την 'Ισπανία και Πορτογαλία. 'Η κυβέρνηση, δηλαδή, ενώ πέτυχε τό βασικό στόχο, ή γρήγορη και χωριστή ένταξη της 'Ελλάδας, έπειδή δέν έκτίμησε σωστά τό μέγεθος των οικονομικών άντιστάσεων στη διεύρυνση, άναγκάστηκε να δεχτεί να πληρώσει ή 'Ελλάδα ύψηλό κόστος ένταξης.

Κάτω από αυτές τίς συνθήκες είναι προφανές ότι τό περιεχόμενο της συμφωνίας δέν μπορούσε παρά να έχει δευτερεύουσα σημασία. 'Η κυβέρνηση φάνηκε να ενδιαφέρεται για μία συμφωνία που:

α. θά μπορούσε να παρουσιαστεί στον ελληνικό λαό, ιδιαίτερα τούς άγρότες, σάν άμεσα εύνοϊκή για τά συμφέροντά τους.

16. Σε έπίσκεψη του στίς Βρυξέλλες μόλις τό Μάιο 1978, ό κ. Έτσεβίτ δήλωσε ότι ή ένταξη της 'Ελλάδας στην ΕΟΚ θά έπηρεάσει άρνητικά τίς σχέσεις της με την Τουρκία. 'Η πολιτική του κ. Ντεμερέλ στο σημείο αυτό δέν μεταβλήθηκε με την άνοδο του κ. Έτσεβίτ στην έξουσία. 'Η τουρκική πολιτική άποδυναμώνεται ούσιαστικά εκ των πραγμάτων μόνο μετά την κατάρρευση της τουρκικής οικονομίας, όταν ή Τουρκία άναγκάζεται να ζητήσει άναστολή της έφαρμογής της συμφωνίας σύνδεσης με την ΕΟΚ.

6. θά επέτρεπε την κατά το δυνατό μεγαλύτερη ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας από τα κοινοτικά ταμεία, καλύπτοντας τις πιεστικότερες ανάγκες του κρατικού προϋπολογισμού.

Είναι γεγονός ότι, εάν σύνολο, ή συμφωνία προσχώρησης αποτελεί βελτίωση σε σχέση με τη σύνδεση, όπως αυτή πραγματικά λειτουργούσε. Είναι επίσης γεγονός ότι η μη ταύτιση με τους Ισπανούς και Πορτογάλους επέτρεψε να πετύχουμε ευνοϊκότερες ρυθμίσεις από αυτές που κατά πάσα πιθανότητα θα αναγκαστούν εκείνοι να δεχτούν. Με κανένα τρόπο, όμως, δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα ικανοποιητική ή συμφωνία, ακόμα και με κριτήριο τις κυβερνητικές επιδιώξεις.

Κατευθυντήρια γραμμή της στρατηγικής της Κοινής 'Αγοράς στις διαπραγματεύσεις αποτέλεσε, σχηματικά, η επιδίωξη της να γίνει η ένταξη της Ελλάδας, και γενικότερα η διεύρυνση, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη διαταραχθεί ουσιαστικά το status quo, είτε στις σχέσεις της με την Τουρκία, είτε όσον αφορά τη Μεσογειακή της πολιτική, είτε τα εσωτερικά της προβλήματα (μεσογειακή γεωργία, θεσμοί,) είτε στις σχέσεις της με την ίδια την Ελλάδα.

Η ΕΟΚ δεν χρησιμοποίησε τη διεύρυνση σαν άφορη για την πραγματοποίηση των αλλαγών που ήδη ζητούσε, π.χ., η 'Ιταλία, 'Αντίθετα, πιεζόμενη από την οικονομική κρίση και εκμεταλλευόμενη την ελληνική διασύννη, επιδίωξε στις διαπραγματεύσεις τέτοιες μεταβατικές ρυθμίσεις που θα επιτρέψουν στην ίδια να αφομοιώσει τα νέα μέλη, 'Επιδίωξε να κρατήσει το κέντρο βάρους της στο Βορρά, και, σε πρώτη φάση, το πέτυχε. Η σύγκριση της Γνωμοδότησης της 'Επιτροπής του Γενάρη 1976 για την ένταξη της Ελλάδας, με τη συνολική στρατηγική για τη διεύρυνση ("τοιχογραφία της διεύρυνσης") του 'Απριλίου 1978 και με τη συμφωνία προσχώρησης είναι ιδιαίτερα διδακτική. Δείχνει μία λογική συνέχεια στις βασικές ιδέες της 'Επιτροπής για το πώς αντιλαμβάνεται την οικονομική ενσωμάτωση των Μεσογειακών χωρών στους κοινοτικούς μηχανισμούς. Την πολιτικά απραγματοποίητη ιδέα της "προέκτασης" που προτείνει η Γνωμοδότηση του 1976, αντικαθιστά η ιδέα των "ανοιχτών" μεταβατικών περιόδων (χωρίς καθορισμένο τέλος) στην τοιχογραφία, που μεταφράζεται σε επταετή μεταβατική περίοδο υπέρ της ΕΟΚ (για τα ροδάκια και τους εργαζομένους) στη συμφωνία προσχώρησης της Ελλάδας.

Η ελληνική κυβέρνηση ούτε είχε ούτε έχει απάντηση σ' αυτή τη στρατηγική. Προσδιέποντας στη σημερινή ΕΟΚ για τη λύση όλων των προβλημάτων της χώρας, πολιτικών και οικονομικών, έχοντας μυθοποιήσει τα πλεονεκτήματα της ένταξης, άνικανή να δει κριτικά τη λειτουργία των κοινοτικών μηχανισμών,¹⁷ αρκείται στην εξασφάλιση της ένταξης, αρκείται στη θέση και το ρόλο που η συντηρητική, ατλαντική Εύρωπη επιφυλάσσει στη Μεσογειακή Ελλάδα (και αθρίο και στην 'Ισπανία και Πορτογαλία). Στο σημείο αυτό βρίσκεται και η βασική αντίφαση της προοπτικής που δίνει η Νέα Δημοκρατία στην ένταξη. 'Επιδιώκει την ένταξη σαν το μοναδικό μακρόχρονα ασφαλή δρόμο για την ενίσχυση, εκσυγχρονισμό και σταθεροποίηση του άστικου καθεστώτος στην Ελλάδα. Για να το πετύχει είναι αναγκασμένη να δεχτεί

ή να προκαλέσει μεγάλης έκτασης αλλαγές στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική δομή της χώρας, καθώς και στις σχέσεις της με την Εύρωπη και τις ΗΠΑ, αλλαγές που ευνοούν τις δυνάμεις που αγωνίζονται για μία άλλη Ελλάδα μέσα σε μία άλλη Εύρωπη, γιατί αντικειμενικά λειτουργούν προς την κατεύθυνση της ανατροπής της σημερινής κατάστασης πραγμάτων και στην Ελλάδα και στην Εύρωπη. Η κυβέρνηση για να πετύχει τη συντήρηση ανοίγει το δρόμο στην αλλαγή - στην οποία επιδιώκει φρυικά να βάλει τη δική της σφραγίδα.

Η επιτυχία της στρατηγικής αυτής θα κριθεί και από την απάντηση των προοδευτικών δυνάμεων της χώρας. Και αυτή δεν είναι ικανοποιητική. Οι κύριες δυνάμεις της αντιπολίτευσης, το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, άνικανες να προτείνουν μία άλλη πειστική προοπτική που να δίνει διέξοδο στους αγώνες του ελληνικού λαού, περιορίστηκαν σ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων σε στείρα φραστική αντίθεση στην ένταξη, που σε τελευταία ανάλυση λειτούργησε αποπλιστικά για το μαζικό κίνημα και επέτρεψε στην κυβέρνηση να χειριστεί την ένταξη εν λευκώ. Η αίσθηση ότι σημάδευαν λάθος στόχο γίνεται ιδιαίτερα έντονη σε όποιον, ρίχνοντας μία ματιά στη χρονική εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, διαπιστώνει ότι οι κατά καιρούς θέσεις του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ δεν έχουν καμιά σχέση με τα πραγματικά προβλήματα της ένταξης, ιδίως στα σημεία εκείνα των διαπραγματεύσεων όταν η αντίδραση κατά της ελληνικής ένταξης κορυφωνόταν και στην Εύρωπη και άλλου.

Δ. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚ ΤΩΝ 10

Μπαίνουμε σ' ένα οργανισμό που δεν στέκεται, αλλά κινείται. Γύρω από την πορεία που θα ακολουθήσει διεξάγονται αυτή τη στιγμή στην Εύρωπη έντονότατοι ταξικοί αγώνες. 'Υπάρχουν δυνάμεις που εργάζονται για τον ατλαντισμό και τα μονοπώλια -και θγήκαν ενισχυμένες από τις πρόσφατες εκλογές για το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. 'Υπάρχουν δυνάμεις που αγωνίζονται για την αύριανή Εύρωπη των εργαζομένων -και άμφοδοτούν τους βασικούς άξονες προσανατολισμού της Κοινής 'Αγοράς: τη διέξοδο από την οικονομική κρίση που θέλει να δώσει η άρχουσα τάξη, τις σχέσεις της Εύρωπης με την 'Αμερική, το ρόλο της στη διαδικασία της ύφεσης, τη δημοκρατικότητα των θεσμών της, τη γεωργική, μεσογειακή, περιφερειακή, κοινωνική πολιτική της. Λίγος είναι ο καιρός που θα εξακολουθούμε να βλέπουμε τους αγώνες τους σαν θεατές. Πρέπει να προετοιμαστούμε για την αύριανή μας συμμετοχή.

Είναι δυνατό να θγάλουμε συμπεράσματα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης στα βασικά ζητήματα που απασχολούν την ΕΟΚ από τις διαπραγματεύσεις; Ναι, και τα συμπεράσματα αυτά δεν είναι ευχάριστα. Η Νέα Δημοκρατία

17. Η κριτική θεώρηση της λειτουργίας της ΕΟΚ δεν περιορίζεται μόνο στην ευρωπαϊκή 'Αριστερά. Η 'Ιταλική χριστιανοδημοκρατία περιλαμβάνεται στις δυνάμεις εκείνες που ζητούν τη ριζική αναθεώρηση της γεωργικής και περιφερειακής πολιτικής της ΕΟΚ.

δέν έχει στρατηγική, δέν έχει στόχους, δέν έχει πολιτική συμμαχιών για νά αντιμετώπισει συνεχή διαπραγμάτευση πού είναι στην πράξη ή Κοινή 'Αγορά. Οί όρίζοντες της είναι περιορισμένοι, ή πολιτική της κοντόφθαλμη. Δέν έχει απάντηση για τά προβλήματα της Μεσογειακής γεωργίας -ζητά άπλά την εφαρμογή της ΚΑΠ, άδιαφορώντας άν τό 80% του γεωργικού προϋπολογισμού της ΕΟΚ πηγαίνει σήμερα στη στήριξη της τιμής των γαλακτοκομικών και του κρέατος πού παράγουν οί όόρειοι. Δέν έχει περιφερειακή πολιτική, δέν έχει διομηχανική πολιτική, δέν έχει ενεργειακή πολιτική, δέν έχει... δέν έχει...

Άλλά μήπως έχει πολιτική ή αντιπολίτευση; Τό ΠΑΣΟΚ και τό ΚΚΕ δήλωσαν ότι θά πάρουν μέρος στους ευρωπαϊκούς θεσμούς μετά την ένταξη. Για νά κάνουν τί; Νά ζητούν την έξοδο της 'Ελλάδας από την ΕΟΚ, καταγγέλοντας τά μονοπώλια; Μιά τέτοια πρακτική δέν θά τους περιόριζε άπλά σέ ένα στείρο και περιθωριακό ρόλο, αλλά θά λειτουργούσε και διασπαστικά στά πλαίσια των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών δυνάμεων, μία και θά είναι οί μόνοι πού θά ύποστηρίζουν κάτι τέτοιο.

Η χώρα χρειάζεται μία άλλη στρατηγική. Πού δέν θά

διαμορφώνεται τεχνοκρατικά, στην κορυφή, όπως σήμερα, αλλά μέ τη συμμετοχή των μαζικών φορέων -των οργανώσεων των εργαζομένων και των αγροτών και των εκπροσώπων τους στη Βουλή. Πού θά συνδυάζει μίαν αυτόνομη πολιτική προώθησης των ελληνικών θέσεων στην ΕΟΚ μέ παράλληλες έσωτερικές διαρθρωτικές αλλαγές. Πού θά άναζητά τά κοινά σημεία μέ τίς άλλες μεσογειακές ευρωπαϊκές χώρες, τονίζοντας ταυτόχρονα τίς ιδιαιτερότητες της χώρας μας. Πού θά είναι ενεργή και δραστήρια και όχι άπλή "προσαρμογή" στο "κοινοτικό κεκτημένο" "έν όψει της έντάξεως".

Οί δημοκρατικές δυνάμεις χρειάζονται μία άλλη στρατηγική. Μία στρατηγική όχι άποκοπής από τό εργατικό και προοδευτικό κίνημα της Ευρώπης αλλά συμμετοχής στους άγώνες του. Η συζήτηση για την κύρωση της συμφωνίας προσχώρησης στη Βουλή έδειξε ότι, από τά κόμματα της αντιπολίτευσης, ούτε τό ΠΑΣΟΚ ούτε τό ΚΚΕ είναι έτοιμα γι' αυτή την προοπτική, ενώ τό ΚΚΕ έσωτερικού δυσκολεύεται νά άποφασίσει ένα ξεκάθαρο, σταθερό προσανατολισμό. Κάθε καθυστέρηση όμως είναι επικίνδυνη -και για τό λαϊκό κίνημα και για τά κόμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
7.74 Η Επιτροπή της ΕΟΚ δηλώνει η αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για το "ξεπάγωμα" της σύνδεσης. 8.74 Η ελληνική κυβέρνηση ζητά από ΕΟΚ την "επαναδραστηριοποίηση" συμφωνίας σύνδεσης. 9.74 Η Επιτροπή υποβάλλει προτάσεις στο Συμβούλιο Υπουργών για το ξεπάγωμα της σύνδεσης. 9.74 Μαύρος (Αντιπρόεδρος και τουργός Εξωτερικών) και Πεσμαζόγης (Υπουργός Οικονομικών) στις Βρυξέλες. Σέ συζήτηση με τον Πρόεδρο της Επιτροπής της ΕΟΚ, Φ.Ξ. Όρτολί, δηλώνουν ότι η Ελλάδα θα επιδιώξει την αξί της στην ΕΟΚ μετά τις πρώτες ογές. 9.74 Γκιουνές (Υπ. Εξωτερικών Τουρκίας): Ούτε η Ελλάδα, ούτε η Τουρκία είναι έτοιμες να μπουν στην ΕΟΚ. Πάντως η Ελλάδα κάνει αίτηση για αξί, η Τουρκία θα την μιμηθεί. 10.74 Συμβούλιο Σύνδεσης Τουρκίας - Κ. Γκιουνές: τελικός στόχος της Τουρκίας είναι η ένταξη της στην ΕΟΚ. Η Τουρκία ζητά τροποποίηση των όρων της σύνδεσης (καλύτερους όρους για τις τουρκικές γεωργικές εξαγωγές προς ΕΟΚ, κοιτικές ασφαλίσσεις για τους Τούρκους ανάστες, διατήρηση των δασμών για εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων στην ΕΟΚ) 11.74. Έκλογές στην Ελλάδα: Ν.Δ. 5%, ΕΚ-ΝΔ 20%, ΠΑΣΟΚ 13%, Ε.Α. 2%. 12.74: Τό Συμβούλιο Σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ συνεδριάζει για πρώτη φορά στις 21.4.67. Αποφασίζεται να ξαναρχουν οι διαπραγματεύσεις για την έναρξη της ελληνικής αγροτικής πολιτικής στην ΚΑΠ (πού είχαν διακοπεί τό 1967) να υπογραφεί δεύτερο χρηματοδοτικό πρόγραμμα.		

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
Νοέμβριος 74. 'Ο 'Α. Παπανδρέου, σέ συνέντευξη στην "Ευρωπαϊκή Κοινότητα" τάσσεται κατά της ένταξης καί υπέρ της "επαναδιαπραγμάτευσης" της συμφωνίας σύνδεσης. 9.12.74. Δημονήψισμα γιά τή Μοναρχία: 69,2% κατά. 17.4.75: 'Επίσκεψη Καραμανλή στή Γαλλία: Ζισκάρ - Σιράκ υπέρ της ένταξης της 'Ελλάδας στήν ΕΟΚ. 28.4.75: Στά πλαίσια της συμφωνίας σύνδεσης, αρχίζουν οί διαπραγματεύσεις γιά τήν έναρμόνιση της αγροτικής πολιτικής 'Ελλάδας - ΕΟΚ, γιά τό κρασί, τά φρούτα καί τά λαχανικά. 6.5.75: 'Ο Πρόεδρος της 'Επιτροπής, Φ.Ξ. 'Ορτολί, επισκέπτεται τήν 'Ελλάδα. Συζητείται τό ένδεχόμενο ένταξης στήν ΕΟΚ. 12.5.75: 'Ο 'Υπουργός 'Εξωτερικών Μπίτσιος επισκέπτεται τήν 'Ιταλία. 'Ο Πρόεδρος της 'Ιταλικής Κυβέρνησης Μ. Ρουμόρ τάσσεται υπέρ της ένταξης της 'Ελλάδας στήν ΕΟΚ.	14.3.75: Πραξικόπημα Σπίνολα στήν Πορτογαλία.	12.12.74: Τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο άποφασίζει τή δημιουργία του Ευρωπαϊκού Περιφερειακού Ταμείου. 13.2.75: 'Ιδρύεται τό "'Ομόσπονδο Τουρκοκυπριακό κράτος". Οί διακοινοτικές συνομιλίες διακόπτονται. 12.3.75: Τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφωνεί στους όρους επαναδιαπραγμάτευσης της ένταξης της Βρετανίας.
	22.5.75: Πορτογαλία: Τό σοσιαλιστικό κόμμα, μέ άφορμή τήν υπόθεση της έφημερίδας Ρεπούμπλικα, προκαλεί πολιτική κρίση, άγνούμενο νά έξακολουθήσει νά συμμετέχει στήν Κυβέρνηση. 'Επίθεση του Μ. Σόαρες κατά του Κ.Κ. Πορτογαλίας.	

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
2.6.75: Η ελληνική κυβέρνηση ζητά την νταξη της χώρας στην ΕΟΚ.	12.6.75: Η Έπιτροπή της ΕΟΚ προτείνει στο Σύμβούλιο Υπουργών τη διεύρυνση της συμφωνίας Πορτογαλίας - ΕΟΚ (ιδιαίτερα την οικονομική ενίσχυση της Πορτογαλίας) με σκοπό "τή διάσωση και σταθεροποίηση της δημοκρατίας". 26.8.75: ΕΟΚ: όροι για την παροχή βοήθειας προς την Πορτογαλία, ή διατήρηση της "πλουραλιστικής δημοκρατίας" (αναφέρεται τό προηγούμενο του παγώματος της ελληνικής συμφωνίας σύνδεσης). 1.9.75: Πορτογαλία: ό στρατηγός Γκονσάλβες παραιτείται από την πρωθυπουργία. 8.9.75: Πορτογαλία: σχηματίζεται κυβέρνηση με πρωθυπουργό τό ναύαρχο Άζεβέντο. Ένίσχυση της έπιτροής του σοσιαλιστικού κόμματος, ήττα του Κ.Κ.Π.	7.6.75: Δημοψήφισμα στη Βρετανία για την παραμονή της χώρας ή όχι στην ΕΟΚ. 68,6% υπέρ της ΕΟΚ. 25.7.75: Τό Κογκρέσο των ΗΠΑ άπορρίπτει πρόταση της κυβέρνησης νά άρθεί τό έμπάργκο όπλων προς την Τουρκία. Ίούλιος 75: Συμφωνία του Έλσίνκι. Νίκη των δυνάμεων της ύφεσης.
3.9.75: Στο ήμειπίσημο Δελτίο Πληροφοιών "Εύρώπη" δημοσιεύεται ή πληροφορία ότι ή Τουρκία άνησυχεί για τό ένδεχό-ενο ελληνικού θέτο σέ δική της ένταξη, σέ περίπτωση πού ή Έλλάδα ένταχθεί στην ΟΚ. 5.9.75: Η Τουρκία ζητά διαβουλεύσεις έ την ΕΟΚ, σχετικά με την ένταξη της Ελλάδας. 1.9.75: Ντεμιρέλ: Είναι άπαράδεκτο μιά Κοινότητα 10 μελών πού δέν θά περι-μβάνει την Τουρκία νά έχει πολιτική ννεργασία για θέματα πού άφορούν τή ύρα μας". 1.9.75: Κ. Ίνάν (Τούρκος συμπρόεδρος ις Μικτής Έπιτροπής Τουρκίας - ΕΟΚ):		

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
“Η Τουρκία δέν είναι αντίθετη στην ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, αλλά πρέπει νά αποφευχθεί νά δοθεί στην Ελλάδα ή δυνατότητα νά λάβει αργότερα τίς σχέσεις ΕΟΚ - Τουρκίας από τό έσωτερικό της Κοινότητας”. 10.10.75: Έπίσκεψη Καραμανλή στο Λονδίνο. 31.10.75: Κ. Θάνος (Υπουργός Συν/σμού τίς χούντας): Η Ελλάδα δέν είναι έτοιμη νά μπει στην ΕΟΚ. 12.11.75: Όλες οί πολιτικές δυνάμεις πού εκπροσωπούνται στό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τάσσονται υπέρ της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. 29.12.75: Επίσκεψη Σμίτ στην Ελλάδα: ή Δυτ. Γερμανία υποστηρίζει την ένταξη στην ΕΟΚ. 15.1.76: Κ. Ίνάν: “Η έλληνική αίτηση για ένταξη είναι πολιτική μανούβρα για νά αποκτήσουν τή βαρύτητα της Κοινότητας οί απαιτήσεις της Ελλάδας κατά της Τουρκίας. Οί σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ περνάνε κρίση γιατί ή ΕΟΚ κάνει διακρίσεις σέ βάρος της Τουρκίας (π.χ. ένταξη Ελλάδας).”	20.11.75: Θάνατος τού Φράνκο. 25.11.75: Πραξικόπημα άριστεριστών στην Πορτογαλία δίνει τήν ευκαιρία στή Δεξιά νά στραφεί κατά των κομμουνιστών. Η θέση των σοσιαλιστών ενισχύεται.	13.10.75: Η ΕΟΚ τάσσεται κατά της ανακήρυξης ανεξάρτητου Τουρκοκυπριακού κράτους. 4.12.75: Τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει τή διεξαγωγή εκλογών για τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τόν Ιούνιο 78. 8.1.76: Σχέδιο Τίντεμανς: προτείνεται ή δημιουργία “Ευρώπης δύο ταχυτήτων”. 26.1.76: Διαβαλκανική συνδιάσκεψη στην Αθήνα. Δέν δίνεται συνέχεια στην πρωτοβουλία αυτή πολυμερούς διαβαλκανικής συνεργασίας.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
29.1.76: Η Έπιτροπή της ΕΟΚ δημοσιεύει τή γνωμοδότησή της γιά τήν ένταξη τής Ελλάδας: προτείνεται περίοδος "προένταξης" (γιά νά καλύψει ή ελληνική οίκονομία τήν απόσταση από τήν αναπτυγμένη ΕΟΚ) καί τονίζονται τά προβλήματα γιά τήν ΕΟΚ από τίς έλληνοτουρκικές διαφορές. 1.2.76: Α. Παπανδρέου: Τό ΠΑΣΟΚ είναι κατά τής ΕΟΚ καί υπέρ τής δημιουργίας Μεσογειακής Κοινής Αγοράς. 4.2.76: Η Γαλλική κυβέρνηση δηλώνει δημόσια τήν αντίθεσή της μέ τή Γνωμοδότηση τής Έπιτροπής, καί τάσσεται υπέρ τής άμεσης ένταξης τής Ελλάδας στην ΕΟΚ. 9.2.76: Τό Συμβούλιο Υπουργών δέν δέχεται τήν πρόταση τής Έπιτροπής γιά "προένταξη", δέχεται τήν ελληνική αίτηση γιά άμεση ένταξη καί έξουσιοδοτεί τήν Έπιτροπή νά άρχίσει τίς σχετικές διαπραγματεύσεις. 27.2.76: Τσαγλαμάνγκιλ: Η ανάπτυξη τών σχέσεων Ελλάδας - ΕΟΚ κάνει τήν Τουρκία νά φοβάται έξελίξεις πρós όφελος τών ελληνικών θέσεων αναφορικά μέ τίς μεταξύ τους διαφορές καί τά προβλήματα τής Ανατολικής Μεσογείου. 4.3.76: Συμβούλιο Σύνδεσης Τουρκίας - ΕΟΚ. Η Τουρκία ύπογραμμίζει τή σημασία πού δίνει στην πλήρη καί άποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 56 τής συμφωνίας σύνδεσης πού προβλέπει διαβουλεύσεις σέ περίπτωση ένταξης τρίτης χώρας στην ΕΟΚ (δηλ. τής Ελλάδας). Η ΕΟΚ άπαντά ότι θά εφαρμόσει πλήρως τή σχετική συμφωνία.	17.2.76: Ο Ισπανός Υπουργός Έξωτερικών δηλώνει ότι ή Ισπανία θά γίνει πλήρες μέλος τής ΕΟΚ τό 1980. 25.4.76: Βουλευτικές εκλογές στην Πορτογαλία. Νίκη του σοσιαλιστικού κόμματος πού σχηματίζει κυβέρνηση.	24-25.3.76: 25ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ. Καμιά ούσιαστική αλλαγή στην ήγεσία ή τήν πολιτική του κόμματος.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
6.6.76: 'Ελεύθερος Κόσμος: "μετωπική" επίθεση κατά της ένταξης στην ΕΟΚ. 24.7.76: 'Ελεύθερος Κόσμος: άρθρο του Ν. Δεβλέτογλου κατά της ευρωπαϊκής πολιτικής της Ν.Δ. και ιδιαίτερα κατά των διαπραγματευτών ("όμάδα Πεσμαζόγλου - Κυριαζίδη"). 27.7.76: Πανηγυρική έναρξη των διαπραγματεύσεων Ελλάδας - ΕΟΚ. 'Ο Π. Παπαληγούρας δηλώνει ότι η Ελλάδα δέχεται τό κοινοτικό κεκτημένο και ζητά 5ετή μεταβατική περίοδο για την εφαρμογή του. Ζητά ταυτόχρονα σεβασμό από την Κοινότητα του συνδεσιακού κεκτημένου, ενώ ο Βάν ντερ Στούλ για την ΕΟΚ δεν κάνει καμιά αναφορά στη σύνδεση. 14.9.76: 'Ο 'Α. Παπανδρέου σέ όμιλία του στη Βουλή προτείνει, αντί της ένταξης, τη σύναψη συμφωνίας μέ την ΕΟΚ "τύπου Νορδηγίας".	27.6.76: Προεδρικές εκλογές στην Πορτογαλία: εκλέγεται ό στρατηγός 'Εάνες μέ την ύποστήριξη των σοσιαλιστών, σοσιαλ-δημοκρατικών και Δεξιάς. 29.7.76: 'Ο Σοάρες παρουσιάζει τό πρόγραμμα της κυβέρνησής του στην Πορτογαλική βουλή: βασικός άξονας της εξωτερικής του πολιτικής ή ένταξη στην ΕΟΚ.	'Απριλίου - 'Ιούνης 76: Τό πρόβλημα της συμμετοχής ευρωκομμουνιστικών κομμάτων στην κυβέρνηση στό προσκήνιο. 20.6.76: 'Εκλογές στην 'Ιταλία: Τό ΙΚΙ παίρνει 34,4% των ψήφων και συμμετέχε στην πλειοψηφία. 29.6.76: Σύνοδοι των ευρωπαϊκών Κ.Κ στό Βερολίνο: ευρωκομμουνισμός αυτόνομία. 26.7.76: Σμίτ: όροι γιά την παροχή βοήθειας από τη Γερμανία είναι ή ενίσχυση της δημοκρατίας. 'Η Γερμανία δέν θά βοηθάει χώρες όπου οί κομμουνιστές συμμετέχουν στην κυβέρνηση (π.χ. 'Ιταλία). Αύγουστος 76: Προκλητική έξοδος του Σισμίκ στο Αίγαίο.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
7.10.76: Διαπραγματευτική σύνοδος σέ πίπεδο Υπουργών. Καθορίζεται ή διαδικασία πού θά ακολουθηθεί στίς διαπραγματεύσεις. Στο μεταξύ, στίς συνεδριάσεις ού Συμβουλίου Σύνδεσης εξακολουθούν ή διαφορές, χωρίς προοπτική γεφύρωσης, ιδίως στό θέμα τής γεωργικής έναρμόνισης όπου ή κάθε πλευρά επιμένει στίς απόψεις τής. 10.12.76: Έναρξη τών διαπραγματεύσεων. Πρώτος τομέας ή έλεύθερη κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων (τελωνειακή ένωση). 1.1.77: Παραίτηση Κυριαζίδη - Βάρφη υπό Κεντρική Έπιτροπή Διαπραγματεύσεων (ΚΕΔ). Σύγκρουση γύρω από τή δια-	15.12.76: Δημονήψισμα γιά τήν έγκριση τού Δημοκρατικού Συντάγματος.	4.10.76: Έκλογές στήν Ο.Δ. Γερμανίας. Διατηρείται στήν έξουσία ό συνασπισμός Σοσιαλδημοκρατών - Φιλελευθέρων. 14.10.76: Άποφασίζεται ή άναβολή τού Συμβουλίου Σύνδεσης Τουρκίας - ΕΟΚ γιατί δέν υπάρχει προοπτική γεφύρωσης τών διαφορών. Η κρίση στίς σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ έρχεται πιά στήν επιφάνεια. Οί διαφορές άφορούν τεχνικά θέματα (ύψος τουρκικών δασμών στά βιομηχανικά προϊόντα τής ΕΟΚ -άνεταρκείς κοινοτικές παραχωρήσεις στίς γεωργικές εξαγωγές τής Τουρκίας- διαφωνία γιά τήν κοινωνική ασφάλιση τών Τούρκων μεταναστών), αλλά ή βαθύτερη ούσία τους είναι πολιτική: οί επιπτώσεις τής ένταξης τής Ελλάδας. (Τό Συμβούλιο Σύνδεσης όρίζεται τελικά γιά τίς 20.12.76, όταν επιτηγχάνεται μερική συμφωνία στά τεχνικά ζητήματα). 4.11.76: Ο Κάστερ εκλέγεται Πρόεδρος τών ΗΠΑ. 10.11.76: Μικτή Κοινοβουλευτική Έπιτροπή Τουρκίας - ΕΟΚ. Τούρκος συμπρόεδρος Ίνάν: "Διερωτώμαι πώς θά μπορέσει ή ΕΟΚ νά άποφύγει έλληνικό δέτο στά κοινοτικά όργανα γιά τά θέματα πού άφορούν τήν Τουρκία". 1.1.77: Νέα Έπιτροπή τής ΕΟΚ μέ πρόεδρο τόν Ρ. Τζένκινς. Έπείθυνος γιά τή διεύρυνση ό Λ. Νατάλι.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
πραγματευτική τακτική της Ελλάδας. Έπιμονή στη διεκδίκηση των ελληνικών δικαιωμάτων που στηρίζονται στη συμφωνία σύνδεσης ή επίσπευση της ένταξης στη βάση "πολιτικών" προτεραιοτήτων. Πώς θα αντιμετωπισθεί το ένδεχομένο σύγχυσης της ελληνικής ένταξης με την Ισπανία - Πορτογαλία; 77: Συζήτηση στη Βουλή για την 77 Κ. Θάνος (Υπουργός Συν/σμοῦ): "Νά αναβληθούν οί διαπραγματεύσεις μέ τήν ΕΟΚ". 31.1.77: Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Ἡ Ελλάδα παρουσιάζει τίς θέσεις της γιά τήν τελωνειακή ένωση, τήν περιφερειακή πολιτική καί κρατικές ἐνισχύσεις, τίς ἐξωτερικές ἐμμετοχές, τή γεωργία, καί τήν ἐλληνομετοχή στίς κοινοτικές δαπάνες. Ὁ ἑν παρουσιάζει θέσεις.	19.1.77: Πρώτες ἀντιδράσεις τῆς ΕΟΚ στό ἐνδεχομένο ένταξης τῆς Πορτογαλίας. Στό Συμβούλιο Ὑπουργῶν τό Βέλγιο, ἡ Ὀλλανδία καί ἡ Γαλλία ὑποστηρίζουν τή φόρμουλα "προένταξης", ἐνῶ ἡ Βρετανία καί Γερμανία ὑποστηρίζουν τήν ἄμεση ένταξη. Πάντως, κοινή ἡ ἀντίληψη ὅτι καί οἱ τρεῖς ἐντάξεις πρέπει νά αντιμετωπισθοῦν κατά ἐνιαῖο τρόπο καί ὄχι ξεχωριστά. 8.2.77: Οἱ Ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν 9 συμφωνοῦν σέ κοινή στάση ἀπέναντι στήν Πορτογαλική ένταξη (χωρίς νά ἔχουν παραμερισθεῖ οἱ διαφορές μεταξύ Γερμανίας - Βρετανίας καί τῶν ὑπόλοιπων). Ἀποφασίζεται ἡ συνολική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς διεύρυνσης. 8.3.77: Ὁ Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, Ντέ Γκιρεγκώ, ὑποστηρίζει ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τίς τρεῖς ὑποψήφιες χώρες πρέπει νά γίνουν κατά τρόπο ἐνιαῖο (globalisation). Ζητᾷ σάν ἀπαραίτητους ὁδούς γιά τή διεύρυνση τήν ἀναθεώρηση τῶν θεσμῶν τῆς ΕΟΚ καί ἀνοιχτές μεταβατικές περιόδους.	27.1.77: Συνάντηση Μακάριου-Ντενκτάς, ἡ πρώτη μετά τήν τουρκική εἰσβολή καί μετά τήν ἐκλογή τοῦ Κάρτερ. Γενάρης 77: Ἀρχίζει καί ἀπό τίς δύο πλευρές ἐπανεκτίμηση τῶν σχέσεων ΗΠΑ - ΕΟΚ, πού εἶχαν διαταραχθεῖ ἀπό τίς 1973 λόγω τῆς ἀντιευρωπαϊκῆς κατεύθυνσης τοῦ "ἀτλαντικοῦ δόγματος" τοῦ Κίσσινγκερ.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
	28.3.77: Η Πορτογαλία κάνει επίσημα αίτηση για ένταξη στην ΕΟΚ. Η διαδικασία που έχει αρχίσει με την ελληνική ένταξη αποκτά άλλη διάσταση: γίνεται Μεσογειακή διεύρυνση. 30.3.77: Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Η Ελλάδα υποβάλει προτάσεις για την ΕΚΑΧ και αποδέχεται τις κοινοτικές θέσεις (στην ουσία γενικόλογες "αρχές") για τις εξωτερικές σχέσεις. Η ΕΟΚ δέν δέχεται τις ελληνικές θέσεις για τη συμμετοχή στις δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού. Από τη σύνοδο αυτή μέχρι το Φλεβάρη 78 οι διαπραγματευσεις παρατείνονται επειδή η ΕΟΚ συσχετίζει την ελληνική ένταξη με την Πορτογαλία Ισπανία. Από το Φλεβάρη 78 μέχρι τον Απριλίη 78 η καθυστέρηση συνεχίζεται. Αυτή τη φορά και λόγω γαλλικών εκλογών. 2.4.77: Ο Φ. Μιττεράν τάσσεται κατά της ένταξης της Ελλάδας και Ισπανίας στην ΕΟΚ "για να μή μεταμορφωθεί σε ζώνες ελευθέρων συναλλαγών". Υπέρ όμως της ένταξης της Πορτογαλίας. 3.4.77. Άρθρο του Π. Υρί στη MONDE. Καί για τις τρεις χώρες, προτείνει ανοιχτές μεταβατικές περιόδους (όπου η πλήρης ένταξη θα αποφασίζεται με ούση "δέσμη κριτηρίων), στη διάρκεια των οποίων τα νέα μέλη δέν θα συμμετέχουν ούτε στους κοινοτικούς κανόνες ούτε στη λήψη των αποφάσεων. 4.4.77. Προτάσεις της επιτροπής προς τό Συμβούλιο Υπουργών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα δημιουργήσει ή διεύρυνση στις Μεσογειακές περιοχές της ΕΟΚ.	

5.4.77: Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Ο Π. Παπαληγούρας ζητά διαβεβαίωση ότι ή ελληνική ένταξη θα εξετασθεί ξεχωριστά από την Πορτογαλική και την Ισπανική. Η ΕΟΚ βεβαιώνει ότι ή αντιμετώπιση της Ελλάδας θα είναι ιδιαίτερη, αλλά τονίζει ότι δέν μπορεί να άγνοήσει τις γενικότερες προεκτάσεις άλλων αίτήσεων ένταξης. Στα συγκεκριμένα θέματα των διαπραγματεύσεων, ή ΕΟΚ άρνείται, παρά την πίεση της

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
25.7.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Η Ελλάδα έχει ήδη υποβάλει λεπτομερείς προτάσεις για όλους τους τομείς των διαπραγματεύσεων, χωρίς να πάρει καμιά ουσιαστική απάντηση. Ο Π. Παπαληγούρας ζητά επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων και χωρισμό τους από Πορτογαλία - Ισπανία. Ο Σιμονέ (Πρόεδρος Συμβουλίου Υπουργών) δέχεται ότι πρέπει να υπάρχει χωριστή αντιμετώπιση της Ελλάδας, επιμένει όμως ότι είναι αδύνατο στην πράξη να ξεχωριστούν καθαρά οι τρεις διαπραγματεύσεις. Ο Π. Παπαληγούρας πιέζει για να υπάρξει κοινοτική απάντηση στο θέμα της μεταδατικής περιόδου, χωρίς αποτέλεσμα. Παράλληλα, η Ελλάδα ξαναζητά σεβασμό του συνδεδασμένου κερκτημένου από την ΕΟΚ (επειδή οι διαπραγματεύσεις για τη γεωργική έναρμόνιση στα πλαίσια της σύνδεσης δεν έχουν προχωρήσει καθόλου με ευθύνη της ΕΟΚ), που όμως απαντά ότι η σύνδεση πρέπει να ξεχωριστεί σαφώς από την ένταξη. 22.8.77. Συμβούλιο Σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ. Η Ελλάδα διαμαρτύρεται για τους περιορισμούς που επιβάλλει η ΕΟΚ στις εξαγωγές ελληνικών κρασιών, ροδάκινων και τοματοπολτού. Η Κοινότητα επιμένει στα περιοριστικά μέτρα. Δεν ακολουθεί ουσιαστική ελληνική αντίδραση.	δων). Συσχέτιση και των τριών εντάξεων όσον αφορά την ουσία αλλά διαχωρισμός τους όσον αφορά τη χρονική εξέλιξη των διαπραγματεύσεων και τη χρονολογία της ένταξης. 26.7.77. Η Γαλλία απαιτεί ξανά αναδιάρθρωση της ΚΑΠ πριν από τη διεύρυνση. 27.7.77. Τό Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα τάσσεται κατά της διεύρυνσης. 28.7.77. Ισπανική αίτηση για ένταξη στην ΕΟΚ. 3.9.77. Τα σοσιαλιστικά κόμματα της ΕΟΚ τάσσονται υπέρ της διεύρυνσης.	22.7.77. Τελειώνει τό 11ο Συνέδριο του Κ.Κ. Κίνας. Πρόεδρος εκλέγεται ο Χούα - Κούο - Φένγκ και αντιπρόεδρος ο Ντένγκ - Χσιάο - Πίνγκ. 3.8.77. Θάνατος Μακάριου. Πρόεδρος της Κύπρου ο Σπ. Κυπριανού.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
20.9.77. Προκήρυξη εκλογών στην Ελλάδα για τις 20.11.77. 23.9.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σε επίπεδο αναπληρωτών. Η Ελλάδα παρουσιάζει τις προτάσεις της για τη συμμετοχή της στα κοινοτικά όργανα (ίδια εκπροσώπηση με το Βέλγιο). Η ΕΟΚ απαντά στο θεσμικό θέμα· η κοινοτική απάντηση θα βασιστεί στην υπόθεση 12μελών Κοινότητας.	3.9.77. Τα χριστιανοδημοκρατικά κόμματα της ΕΟΚ τάσσονται υπέρ της διεύρυνσης. 5.9.77. Ο αρχηγός του γκαλλικού κόμματος Ζ. Σιράκ, τάσσεται κατά της διεύρυνσης της ΕΟΚ και ιδιαίτερα κατά της ένταξης της Ισπανίας. 5.9.77. Έμπιστευτική γερμανική έκθεση για τη διεύρυνση της ΕΟΚ. "Για τη Γερμανία τα μειονεκτήματα περισσότερα από τα πλεονεκτήματα". Ιδιαίτερα προβλήματα ή γεωργία και ή αύξηση των δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού. 16-18.9.77. Λαρός -όν- Άρντέν. Η Επιτροπή συζητά τα οικονομικά και θεσμικά προβλήματα της διεύρυνσης. Συζητιέται η ιδέα για άνοιχτες μεταβατικές περιόδους, οι γαλλικές και ιταλικές προτάσεις για την αναδιάρθρωση της μεσογειακής γεωργίας, η σχέση διεύρυνσης και οικονομικής και νομισματικής ένωσης, ή υποχρέωση των νέων μελών να διατηρήσουν την "πλουραλιστική δημοκρατία", το ενδεχόμενο να οδηγήσει η διεύρυνση σε μετατροπή της ΕΟΚ σε απλή ζώνη ελεύθερου εμπορίου. 20.9.77. Πρώτες αντιδράσεις του Συμβουλίου Υπουργών στην ισπανική ένταξη. Για να ξεπεραστούν οι επιφυλάξεις της Γαλλίας και Ιταλίας αποφασίζεται να προχωρήσουν παράλληλα οι διαπραγματεύσεις με την αναδιάρθρωση της ΚΑΠ. 22.9.77. Προτάσεις της Επιτροπής για αναδιάρθρωση της μεσογειακής και περιφερειακής πολιτικής της ΕΟΚ. 3.10.77. Ο Πρωθυπουργός της Βρετανίας, Κάλλαχαν, σέ γράμματα του προς	

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
14.10.77. Ο τούρκος Υπουργός Ενέργειας Ίνάν κάνει ξανά δηλώσεις κατά της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. 17.10.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σε επίπεδο Υπουργών. Η ΕΟΚ εξακολουθεί να μην εμφανίζει τις θέσεις της για τη μεταβατική περίοδο και τη γεωργία. Συμφωνείται, πάντως, να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις σε "ένεργητική" φάση, με πρώτα θέματα τό καθεστώς των διομηχανικών προϊόντων, την ΕΚΑΧ, την εμπορική πολιτική και την κίνηση κεφαλαίων. Αυτό αποτελεί την πρώτη σαφή ένδειξη ότι δεν θα γίνει, χρονική τουλάχιστον, συσχέτιση της ελληνικής ένταξης με την πορτογαλική και ισπανική. Τό τέλος, πάντως, των διαπραγματεύσεων δεν φαίνεται ακόμα στόν ορίζοντα. Ο Π. Παπαληγούρας, τέλος, δηλώνει ότι ή Ελλάδα δεν θα προβάλλει θέτο σε ένδεχόμενη Τουρκική ένταξη. 15.11.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σε επίπεδο αναπληρωτών. Η Ελλάδα υποβάλλει θέσεις για τη συμμετοχή της στην Εύρατόμ. 20.11.77. Έκλογές στην Ελλάδα. Ν.Δ. 42%, ΠΑΣΟΚ 25%, ΕΔΗΚ 12%, ΚΚΕ 9,5%, Έθνική Παράταξη 6%, Συμμαχία 2,5. Υπουργικές αλλαγές. Παπαληγούρας από Υπουργός Συντονισμού, Υπουργός Έξωτερικών, Ράλλης Υπουργός Συντονισμού, Κοντογιώργης Υπουργός ΕΟΚ.	τήν Έκτελεστική Έπιτροπή του Έργατικού Κόμματος, τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης γιατί θά όδηγήσει σε μείωση των υπερεθνικών άρμοδιοτήτων της ΕΟΚ. 13.10.77. Πρώτη συζήτηση στό Συμβούλιο Υπουργών των προτάσεων της Έπιτροπής για την αναδιάρθρωση της ΚΑΠ. Αντιδράσεις (για διαφορετικούς λόγους) της Βρετανίας, Γερμανίας, Ιταλίας και Γαλλίας. 14.10.77. Τό Ιταλικό Κ.Κ. τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης σε συζήτηση στό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο. 16.10.77. Τά φιλελεύθερα κόμματα της ΕΟΚ τάσσονται υπέρ της διεύρυνσης. 18.10.77. Προτάσεις Τζένκινς για οικονομική ένίσχυση από την ΕΟΚ των τριών ύποψηφίων μελών μέ στόχο την άνοδο του οικονομικού τους επιπέδου στό 60% του κοινοτικού μέσου όρου.	

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
9.12.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Καμιά πρόοδος. 20.12.77. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Σύνδεση. Καμιά υποχώρηση της ΕΟΚ στο θέμα της γεωργικής έναρμόνισης. Ένταξη της Ελλάδας στη διαδικασία της "πολιτικής συνεργασίας" της ΕΟΚ. Ο Π. Παπαληγούρας εκφράζει τις αμφιβολίες του αν η ΕΟΚ θέλει πραγματικά την ένταξη της Ελλάδας, επισημαίνει τον κίνδυνο μεταστροφής της ελληνικής κοινής γνώμης κατά της ένταξης και προτείνει "ένδεικτικό χρονοδιάγραμμα" που προβλέπει λήξη των διαπραγματεύσεων μέχρι τον Ιούλιο 78 και υπογραφή της συνθήκης προσχώρησης μέχρι το Δεκέμβριο 78. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Υπουργών Σιμονέ αρνείται να δεσμευτεί σέ συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Η πρώτη επίσημη δήλωση της ελληνικής κυβέρνησης από την έναρξη των διαπραγματεύσεων ότι η διαδικασία της ένταξης δεν προχωρά όμαλά δείχνει το μέγεθος του αδιεξόδου. 16.1.78. Κύρωση από την ελληνική βουλή του Β' Χρηματοδοτικού Πρωτόκολλου Ελλάδας - ΕΟΚ. Τό ΠΑΣΟΚ ψηφίζει υπέρ.	12-13.12.77. Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας. Η Έπιτροπή παρουσιάζει τις προτάσεις της για αναδιάρθρωση της γεωργικής πολιτικής για τα μεσογειακά προϊόντα. 18.1.78. Κυβερνητική κρίση στην Πορτογαλία. Πρός κυβέρνηση συνεργασίας Σοσιαλιστικού κόμματος και Δημοκρατικού Κοινωνικού Κέντρου (Δεξιά).	2.1.78. Τουρκία. Πώση της κυβέρνησης Ντεμιρέλ - σχηματίζει κυβέρνηση ο Μ. Έτσεβίτ. 7.1.78. Επίσκεψη Κάρτερ στις Βρυξέλλες. Συζητούνται οι διαφορές ΗΠΑ-ΕΟΚ. Έκστρατεία Κάρτερ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σχέσεις με σοσιαλιστικές χώρες, πυρηνική ενέργεια, πετρέλαιο, Αφρική, εμπόριο (Γύρος του Τόκυο). 13.1.78. Οι ΗΠΑ τάσσονται κατά της συμμετοχής του ΙΚΚ στην Ιταλική κυβέρνηση.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
25.1.78. 'Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο 'Υπουργών για έγκριση την πρώτη συγκεκριμένη διαπραγματευτική θέση της ΕΟΚ (για την ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών προϊόντων), χωρίς όμως πάλι νά όρίζει συγκεκριμένη μεταβατική περίοδο. 26-28.1.78. Ταξίδι Καραμανλή σέ Λονδίνο, Βρυξέλλες, Βόννη, Παρίσι. Γίνεται δεκτή από την ΕΟΚ ή όριστική αποσύνδεση της ελληνικής ένταξης από πορτογαλική καί Ισπανική καί συμφωνείται συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα διαπραγματεύσεων πού προβλέπει τέλος της "ούσιαστικής φάσεως" μέχρι τό Δεκέμβριο 1978. 7.2.78. Τό Συμβούλιο 'Υπουργών αποφασίζει νά προσχωρήσει ή ΕΟΚ στην ούσιαστική φάση των διαπραγματεύσεων μέ την 'Ελλάδα στον τομέα της τελωνειακής ένωσης. 26.2.78. 'Α. Παπανδρέου (σέ συνέντευξη στό ΒΗΜΑ): τό ΠΑΣΟΚ υπέρ συμφωνίας μέ την ΕΟΚ "τύπου Γιουγκοσλαβίας". 27.2.78. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Ούσιαστικές διαπραγματεύσεις για την τελωνειακή ένωση καί την κίνηση κεφαλαίων.	28.1.78. Πρώτες προτάσεις της 'Επιτροπής για τη μεταβατική περίοδο της διεύρυνσης, μίνιμουμ 5 - μάξιμουμ 10 χρόνια, χωρισμένη σέ δύο στάδια.Τό πέρασμα από τό πρώτο στό δεύτερο δέν θά γίνεται αυτόματα, αλλά μόνο αν έχει γίνει έναρμόνιση στό συγκεκριμένο τομέα πού αφορά ή μεταβατική περίοδος. 24.2.78. 'Η UNICE ("Ένωση Συνδέσμων Βιομηχάνων ΕΟΚ) παίρνει θέση για τη διεύρυνση. Ναί, μόνο αν επιβληθούν αύστηροί όροι στά νέα μέλη.	7.3.78. Τελειώνει ή συνδιάσκεψη του Βελιγραδίου μέ άποτυχία. 'Η ύφεση σι κίνδυνο. 12.3.78. Βουλευτικές εκλογές στή Γαλλία 'Η 'Αριστερά, μετά τη διαφωνία για τό Κοινό Πρόγραμμα, άποτυχαίνει. 13.3.78. Συνάντηση Καραμανλή - 'Ετσεβί στο Μοντρέ. 16.3.78. 'Απαγωγή του 'Αλντο Μόρο.
	22.3.78. Τό Βρετανικό συντηρητικό κόμμα τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης.	

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
4.4.78. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επί- πεδο Υπουργών. Συμφωνία για την τελω- νειακή ένωση και για την κίνηση κεφαλαίων. 10.5.78. Άνασχηματισμός της ελληνικής κυβέρνησης. Παραίτηση Παπαληγούρα. Γ. Ράλλης: Υπουργός Έξωτερικών. 17.5.78. Στή Σύνοδο της μικτής κοινοβου- λευτικής Έπιτροπής Ελλάδας - ΕΟΚ στή Θεσσαλονίκη, ό Υπουργός ΕΟΚ Γ. Κον- τογιώργης δηλώνει ότι ή κυβέρνηση δέν θά κάνει δημοψήφισμα για την ένταξη. 31.5.78. Επίσκεψη Μιττεράν στήν Άθή- να. Δηλώσεις υπέρ της ένταξης της Έλλά- δας στήν ΕΟΚ. 7.6.78. Η Βρετανία εκφράζει στό Συμ- βούλιο Υπουργών την ανησυχία της για τίς εισαγωγές στήν ΕΟΚ κλωστοϋφαν- τουργικών από την Ελλάδα, Πορτογαλία καί Ισπανία. 12.6.78. Τό Συμβούλιο Υπουργών απο- φασίζει τόν τρόπο συμμετοχής της Έλλά- δας στήν "πολιτική συνεργασία". Η φόρ- μουλα δέν θίγει την Τουρκία. 13.6.78. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Συμφωνία για τίς	19.4.78. Η Έπιτροπή έγκρίνει την "τοι- χογραφία" της διεύρυνσης (συνολική στρατηγική της ΕΟΚ). Έπισημαίνονται τά προβλήματα που δημιουργούν οι οίκο- νομικές ανισότητες της διευρυμένης ΕΟΚ, οί κίνδυνοι για την οικονομική και νομι- σματική ένωση και τά διαρθρωτικά προ- βλήματα για τή μεσογειακή γεωργία και όρισμένους βιομηχανικούς κλάδους σέ κρίση (κλωστοϋφαντουργία, ναυπηγεία, χαλυβουργία). Έπισημαίνεται ή διατά- ραξη των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας. Προ- τείνονται αλλαγές σπόν τρόπο λήψης των αποφάσεων (πλειοψηφία και ένίσχυση του ρόλου της Έπιτροπής) και ένίσχυση των οικονομικών μέσων της ΕΟΚ για τή συντονισμένη αντιμετώπιση των διαρθρω- τικών και περιφερειακών προβλημάτων της ΕΟΚ των 12. Προτείνονται μεταβατι- κές περίοδοι 5-10 ετών σέ δύο στάδια και πέρασμα από τό πρώτο στό δεύτερο στά- διο μετά από εκτίληση "αντικειμενικών κριτηρίων". Προβλέπεται έξάλλον ή δυ- νατότητα μή συμμετοχής των νέων μελών σέ καινούργιες πολιτικές της ΕΟΚ (2 ταχύτητες). 19.5.78. Γνωμοδότηση της Έπιτροπής για την ένταξη της Πορτογαλίας.	7-8.4.78. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στήν Κο- πεγχάγη. Οί Ευρωπαϊκές εκλογές όρίζον- ται για 7-10 Ιουνίου 1979. Συμφωνείται κατ' αρχήν ή δημιουργία Ευρωπαϊκού Νο- μισματικού Συστήματος. 9.5.78. Δολοφονία του Άλντο Μόρο. 25.5.78. Επίσκεψη Έτσεβίτ στίς Βρυξέλ- λες. Σέ συνάντησή του μέ μέλη της Έπι- τροπής ό Έτσεβίτ δηλώνει ότι ή Τουρκία αισθάνεται ότι παραμελείται από την ΕΟΚ, ιδιαίτερα λόγω των διαπραγματεΐ- σεων μέ την Ελλάδα. Ζητά τή συμμετοχή της Τουρκίας στίς διαβουλεύσεις των 9 για την έξωτερική πολιτική. "Τά έλληνοτουρ- κικά προβλήματα νά μήν "είσαχθούν" στή διευρυμένη Κοινότητα, που πρέπει νά θέ- σει τίς σχέσεις μέ την Τουρκία σέ νέες βά- σεις πριν από την ένταξη της Ελλάδας".

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
έξωτερικές σχέσεις και την ΕΚΑΧ. 21.6.78. Η ΕΟΚ καθιερώνει "καθεστώς έλεγχου" για τις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών από Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία και Τουρκία. Υποτονική (ψραστική μάλλον παρά ουσιαστική) ελληνική αντίδραση. 22.6.78. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Συμμετοχή της Ελλάδας στην "πολιτική συνεργασία" των χωρών της ΕΟΚ. Συμφωνία για την ΕΚΑΧ, Εύρατόμ, κίνηση κεφαλαίων. 30.6.78. Ίδρυση του ΣΚΟΠ. 6.7.78. Η ΕΟΚ αποφασίζει μονομερώς την επιβολή περιορισμών στις εισαγωγές ελληνικών κλωστοϋφαντουργικών. Διαπραγματευτικές προτάσεις της Επιτροπής για τη γεωργία. Ουσιώδεις διαφορές από τις ελληνικές θέσεις. 27.7.78. Συμφωνία Ελλάδας - ΕΟΚ για "αυτοπεριορισμό" των ελληνικών εξαγωγών κλωστοϋφαντουργικών προς την Κοινότητα. 27.7.78. Η Επιτροπή προτείνει τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου για την ελληνική ένταξη: Σετία. 28.7.78. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Η Ελλάδα υποβάλλει θέσεις για τις μεταφορές, την αλιεία και τις ανταλλαγές γεωργικών προϊόντων με τις χώρες της ΕΖΕΣ. Συμφωνία για τον οικονομικό και νομισματικό τομέα (εκτός της συμμετοχής της δραχμής στη "δέσμη") και για τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές "ευαίσθητων" προϊόντων στην Ελλάδα. ΙΟΥΛ. 78 Τό Τέλεξ Μεντιτεράνέ δημοσιεύει συνέντευξη του Α. Παπανδρέου όπου δηλώνει ότι θα κάνει δημοψήφισμα μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και θα ζητήσει επαναδιαπραγμάτευση των όρων της συμφωνίας ένταξης. Ο Α. Παπανδρέου διαψεύδει ότι το ΠΑΣΟΚ έχει αλλάξει θέση.	6.7.78. Άρθρο στο σοβιετικό περιοδικό "Παγκόσμια Οικονομία και Διεθνείς Σχέσεις" κατά της διεύρυνσης της ΕΟΚ. 25.7.78. Πολιτική κρίση στην Πορτογαλία. Αποχώρηση των Υπουργών του Δημοκρατικού Κοινωνικού Κέντρου από την Κυβέρνηση. Παραίτηση του Σοάρες. 28.8.78. Κυβέρνηση "τεχνοκρατών" στην Πορτογαλία. Πρωθυπουργός ο Νόμπρε Ντά Κόστα. 5.9.78 Τό Ιταλικό Κ.Κ. επανεπιβεβαιώνει την υποστήριξη του στη διεύρυνση της ΕΟΚ.	6-7.7.78. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βρέμη. Αποφασίζεται η δημιουργία Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. 26.7.78. Η ΕΟΚ τάσσεται υπέρ της άρσης από τις ΗΠΑ του εμπάργκο όπλων προς την Τουρκία.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
28.9.78 'Επίσκεψη Τζένκινς στην 'Αθήνα. 29.9.78 Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Συμφωνία για την περιφερειακή πολιτική και τις κρατικές ενισχύσεις και τη συμμετοχή της 'Ελλάδας στη συμφωνία πολυϊνών (MULTIFIBRE) 'Η διαπραγματευτική σύνοδος της 19.10 αναβάλλεται για τό Νοέμβρη γιατί οί 9 δέν μπορούν νά διαμορφώσουν ενιαία άποψη για την έλληνική συμμετοχή στά όργανα της ΕΟΚ και για την έλεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. 26.10.78 'Ο Λ. Νατάλι ανακοινώνει τίς διαπραγματευτικές θέσεις της ΕΟΚ για τη γεωργία: 5ετής γενική μεταβατική περίοδος - 7ετία για λάδι- σπορέλαια, κτηνοτροφικά, φρούτα, λαχανικά, κρασί. 'Η 'Ελλάδα απορρίπτει την 7ετία και ζητά ή μέγιστη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου νά είναι 5ετία.	7.9.78 Οί Γάλλοι παραγωγοί φρούτων - λαχανικών τάσσονται στό συνέδριό τους κατά της διεύρυνσης. 13.9.78 'Ο Ζισκάρ προτείνει τή σύσταση έπιτροπής "Τριών Σοφών" για νά μελετήσει τίς αλλαγές πού χρειάζονται οί θεσμοί της ΕΟΚ λόγω της διεύρυνσης. 15.9.78 'Ανατροπή της Πορτογαλικής κυβέρνησης στό Κοινοβούλιο από τό Σοσιαλιστικό κόμμα και τό Δημοκρατικό Κοινωνικό Κέντρο (άποχή του Π.Κ.Κ.) 15.9.78 Τό Συμβούλιο 'Υπουργών αποφασίζει τή συμμετοχή των ύποψηφίων χωρών - μελών στην "πολιτική συνεργασία" της ΕΟΚ. Μετά την ένταξη της 'Ελλάδας, ή ενημέρωση της Τουρκίας θά γίνεται από τριμελή έπιτροπή (προηγ. πρόεδρος, τωρινός, μελλοντικός) 27.9.78 'Η Κίνα τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης της ΕΟΚ. 27.9.78 Τό γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα αποφασίζει ότι θά ύποστηρίξει τή διεύρυνση μόνο άν γίνουν δεκτοί οί όροι του (αναδιάρθρωση της μεσογειακής γεωργικής πολιτικής και της περιφερειακής πολιτικής, άνοιχτές μεταβατικές περίοδοι). 'Ο Φ. Μιττεράν δηλώνει ότι οί όροι αυτοί δέν άφορούν την ελληνική ένταξη. 17.10.78 'Επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων Πορτογαλίας - ΕΟΚ. 28-29.10.78. Συμβούλιο 'Υπουργών 'Εξωτερικών στό Γκύνιμτς. 'Αποφασίζεται ή σύσταση της έπιτροπής "Τριών Σοφών" πού είχε ζητήσει ό Ζισκάρ Ντ' 'Εσταίν.	13.10.78. 'Η Τουρκία ζητά τό πάγωμα των τελωνειακών της ύποχρεώσεων προς την ΕΟΚ (άναστολή διασπολογικού άποπλισμού) για 5 χρόνια και έξαιρετικά μεγάλη δανειοδότηση, για νά άντιμετωπίσει την οικονομική κρίση.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΝΤΑΞΗ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	ΕΟΚ - ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - ΤΟΥΡΚΙΑ
6.12.78 Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Η ΕΟΚ προτείνει 5ετή μεταβατική περίοδο και τις θέσεις της για τη γεωργία και την κοινωνική πολιτική (7ετής μεταβατική περίοδος για την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων). Ρώλης: Απαράδεκτες. 13.12.78 Έπιστολή Καραμανλή προς τους 9: "Ένταξη χωρίς να τίγονται τά συμφέροντα και ή έθνική αξιοπρέπεια". 21.12.78 Διαπραγματευτική σύνοδος σε επίπεδο Υπουργών. Συμφωνία για τη γεωργία και την κοινωνική πολιτική (5ετής μεταβατική περίοδος, 7ετία για ροδάκινα, τομάτες, τοματοπολτό, ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων). 16.1.79 Συζήτηση στη Βουλή σέ επίπεδο αρχηγών για την εξωτερική πολιτική. Κεντρικό θέμα ή ΕΟΚ. 28.3.79 Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο αναπληρωτών. Συμφωνία για τά έκκρεμή θέματα στους τομείς ΕΚΑΧ, Εύρατόμ, μεταφορών, κίνησης κεφαλαίων, Εύρωπαϊκής Τράπεζας Έπενδύσεων, περιφερειακής πολιτικής και δικαιώματος εγκατάστασης. 3.4.79. Διαπραγματευτική σύνοδος σέ επίπεδο Υπουργών. Συμφωνία για την ελληνική συμμετοχή στον κοινοτικό προϋπολογισμό. 28.5.79: Υπογραφή συνθήκης προσχώρησης:	5.2.79 Έπίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων Ισπανίας - ΕΟΚ.	5.12.78 Τό Εύρωπαϊκό Συμβούλιο άποφάσίζει τή λειτουργία από 1.1.79 του Εύεπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Βρετανία δέν συμμετέχει. 19.12.78 Γαλλο-γερμανικές διαφωνίες γ τήν ΚΑΠ (κατάργηση άντισταθμιστικό είσφορών) ματαιώνουν τήν έναρξη τι λειτουργίας του Εύρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. 28.1.79 Ταξίδι Ντέγκκ - Χοιόο - Πίνγκ στί ΗΠΑ. Πρόταση τής Κίνας προς ΗΠΑ Ιαπωνία - Εύρώπη για άντισοδιετικι συμμαχία. 28.1.79 Πολιτική κρίση στήν Ιταλία. ΤΙΚΚ άρνεϊται ύποστήριξη τής κυβέρνησης άν δέν συμμετέχει σ' αϋτήν. 12.2.79. Η επανάσταση επικρατεί σι Ιράν. 17.2.79. Εϊσβολή τής Κίνας στό Βιετνάμ. 13.3.79. Τό Εύρωπαϊκό Συμβούλιο άποφασίζει τήν έναρξη λειτουργίας του Εύρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. 26.3.79. Υπογραφή συνθήκης ειρήνης Αιγύπτου - Ισραήλ. 7-10.6.79: Άμεσες εκλογές για τό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο.